

**ŠOLA ZA ČASTNIKE
XVII. GENERACIJA
SPECIALIZACIJA RKBO**

Zaključna naloga

**TAKTIČNI POSTOPKI V SLOVENSKI OSAMOSVOJITVENI VOJNI
LETA 1991**

Kandidat-slušatelj: des. Blaž Beniger

Mentorica: VVU XII. dr. Valerija Bernik

Ljubljana, september 2007

KAZALO

	str.
KAZALO	ii
POVZETEK	iv
SUMMARY	v
1 UVOD	1
1.1 IZHODIŠČE ZAKLJUČNE NALOGE	2
1.2 NAMEN IN CILJI RAZISKAVE	2
1.3 METODE DELA	2
1.4 STRUKTURA ZAKLJUČNE NALOGE	3
2 SLOVENSKA OSAMOSVOJITVENA VOJNA	4
2.1 OSAMOSVOJITEV SLOVENIJE	4
2.2 VODENJE IN RAZMERJE SIL	5
2.2.1 Vodenje obrambe Republike Slovenije	5
2.2.2 Teritorialna obramba Republike Slovenije	5
2.2.3 Republiški sekretariat za notranje zadeve	6
2.2.4 Civilna obramba	6
2.2.5 Oborožitev Teritorialne obrambe in slovenske milice	6
2.2.6 Načrti slovenskih sil	7
2.2.7 Zvezno vodstvo in vodstvo Jugoslovanske ljudske armade	7
2.2.8 Jugoslovanska ljudska armada	8
2.2.9 Zvezni sekretariat za notranje zadeve	8
2.2.10 Oborožitev Jugoslovanske ljudske armade in zvezne milice	8
2.2.11 Načrti zveznih sil	10
2.3 SKRITA IN INFORMACIJSKA VOJNA	11
2.3.1 Spopad obveščevalnih služb	11
2.3.1.1 Delo slovenskih varnostno-obveščevalnih organov	11
2.3.1.2 Varnostna služba Jugoslovanske ljudske armade	11
2.3.2 Medijska vojna	12
3 POTEK OSAMOSVOJITVENE VOJNE	13
3.1 PREDHODNA INCIDENTA V LJUBLJANI IN PEKRAH	13
3.2 DESET DNI SPOPADOV	13
3.3 EPILOG	15
4 IZBOR PROUČEVANIH SPOPADOV V SLOVENSKI OSAMOSVOJITVENI VOJNI	16
5 SPOPADI Z ENOTO BOJNIH OKLEPNIH VOZIL JLA NA RELACIJI POGANCI – MEDVEDJEK – KRAKOVSKI GOZD	17
5.1 PREDSTAVITEV DOGODKOV	17
5.2 ANALIZA TAKTIKE IN TAKTIČNIH POSTOPKOV V SPOPADIH	20

6	SPOPAD V TRZINU	22
6.1	PREDSTAVITEV DOGODKOV	22
6.2	ANALIZA TAKTIKE IN TAKTIČNIH POSTOPKOV V SPOPADIH	24
7	SPOPADI Z ENOTAMI JLA NA RELACIJI MARIBOR – ŠTRIHOVEC TER SPOPAD Z ENOTAMI JLA NA OBMOČJU MEJNEGA PREHODA ŠENTILJ	27
7.1	PREDSTAVITEV DOGODKOV	27
7.2	ANALIZA TAKTIKE IN TAKTIČNIH POSTOPKOV V SPOPADIH	29
8	ZAKLJUČEK	33
	LITERATURA	35
	VIRI	35
	SEZNAM SLIK IN PREGLEDNIC.....	37
	SEZNAM UPORABLJENIH KRATIC	38
	IZJAVA O AVTORSTVU	40

POVZETEK

Teritorialna obramba in milica sta v slovenski osamosvojitveni vojni z uspešnim prilagajanjem taktike in taktičnih postopkov lastnim formacijskim strukturam, sistemu vodenja in poveljevanja, bojni morali, opremljenosti in oborožitvi, zagotovitvi delovanja in delovanju v obliki zasednega delovanja z oviranjem in blokiranjem nasprotnikovih sil dosegli taktično premoč. Skupaj z dobrim poznavanjem nasprotnikove formacije, oborožitve, morale in načrtov so bili ustvarjeni pogoji za vojaško zmago. Jugoslovanska ljudska armada pa zaradi slabe bojne morale in pripravljenosti, pomanjkljive obveščevalne priprave bojišča, sistema vodenja in poveljevanja, odvisnosti od samozadostnosti taktičnih enot, neprilagodljivosti spremenjenim razmeram in zaradi nezmožnosti ohranjanja pobude ter številnih taktičnih napak kljub veliki premoči v oborožitvi in sredstvih ni bila sposobna doseči vojaške zmage.

Ključne besede:

Slovenska osamosvojitvena vojna, taktični postopki, Teritorialna obramba, Jugoslovanska ljudska armada

SUMMARY

In the Slovenian independence war, the Territorial defense forces and Police successfully adapted their tactics and tactical procedures to their own formation structures, their system of command and control, their combat morale, equipment and armament as well as combat service support. The Slovenian forces employed ambush tactics in order to disrupt and block enemy forces to gain tactical predominance. Moreover, their good knowledge of the enemy formation, armament, morale and plans helped them gain the victory. On the other side the Yugoslav People's Army had to deal with the failing morale, flawed intelligence preparation of the battlefield, deficient command and control system, poor service support of tactical units while being unable to adapt itself to the changed operational circumstances. Despite its technical and armament superiority the Yugoslav People's Army was not able to win the war due to many tactical mistakes and lack of resolve.

Key words:

Slovenian independence war, tactical procedures, Territorial defense forces, Yugoslav People's Army

1 UVOD

Slovenska osamosvojitvena vojna je eno od najpomembnejših poglavij slovenske (vojaške) zgodovine. Samostojnost novonastale države Slovenije je bilo treba ubraniti z orožjem. V zelo kratkem času je bilo treba iz pomožne, slabo opremljene in usposobljene teritorialne vojaške organizacije razviti oborožene sile, ki bi se lahko skupaj z republiško milico uprle oboroženi intervenciji močne Jugoslovanske ljudske armade (JLA). Uspehi Teritorialne obrambe (TO) in milice ter nesporna vojaška zmaga v osamosvojitveni vojni so vredni proučevanja in raziskovanja. Poraja se vprašanje, kako, s kakšnimi postopki, sredstvi in na kakšen način je slovenska stran dosegla zmago in kje so razlogi za neuspeh nasprotne strani. Odgovori na ta vprašanja so povezani s poznavanjem taktike.

Po eni izmed definicij je taktika veja vojne veščine, ki se ukvarja s proučevanjem pojavov in zakonitosti oboroženega boja na področju bitke in boja. Proučuje uporabo taktičnih enot v boju ter možnosti, organizacijo, formacijo in taktiko nasprotnika. Taktika so tudi načini, postopki in sredstva, s katerimi posameznik ali enota doseže cilj in izpolni poveljnikovo namero. Taktika kot teorija proučuje merljive zakonitosti in značilnosti bojnega delovanja v različnih okoliščinah ter proučuje in določa temeljna načela boja in bitke, način priprav in organizacijo sobojevanja enot ter sodelovanje s civilno obrambo in drugimi civilnimi strukturami pri izvajanju bojnega delovanja. Zajema vse ravni taktičnih enot, od posameznika ter skupine do združenih taktičnih enot ter drugih, ki sodelujejo v boju in bitki Unger, 2003, str. 13-14).

Taktični postopki so le del taktike kot celote, ki jo je v praksi težko obravnavati po posameznih segmentih. V boju se v neponovljivih okoliščinah, ki jih je težko nadzorovati, prepletajo številni dejavniki in dogajanja. Ni vedno uspešnejša tista stran, ki ima daljšo tradicijo, zgodovinske zmage, več vojakov, boljšo opremo in oborožitev; več tankov, letal, boljšo tehnologijo.

Uspešen je poveljnik, ki ima izurjene vojake, tisti, ki obvladuje informacije, pozna prednosti in pomanjkljivosti lastnih in nasprotnih sil, tisti, ki ve kdaj in kako reagirati, tisti, ki je odločen, prilagodljiv, drzen in prevzema pobudo, a je hkrati previden, ekonomičen in racionalen.

Taktika je torej veliko več kot skupek postopkov kot so premikanje, različne oblike boja, protinapadi, naskoki, zasede, izvidovanje, umikanje in podobno. Na uspeh na bojišču vplivajo znanje, osebnostne lastnosti in avtoriteta poveljujočih, bojna morala vojakov, obveščevalna priprava bojišča, premičnost, oviranje in preživetje, ognjena podpora in zagotovitev delovanja. Najboljša poveljnikova odločitev ne pomeni nič, če je ni mogoče posredovati podrejenim in najsodobnejše orožje je neuporabno, ko zmanjka streliva. Vojak, ki je lačen in žejen, ne ve kaj se dogaja in ne zaupa poveljniku, nima volje, da bi se bojeval. Nasprotno pa je motiviran tisti, ki brani svojo domovino, pri tem pa zaupa svojemu poveljniku in ve da je poskrbljeno za njegovo opremo, hrano, vodo, oborožitev in zdravstveno oskrbo, če jo bo potreboval.

Kljub dejstvu, da je taktika kot veščina v teoriji splošna in vseveljavna, se vsebina v vsaki situaciji kaže drugače. Z novimi spoznanji iz prakse se teorija dopolnjuje in spreminja. Poleg razvoja tehnologije in njenega vpliva na vojskovanje imajo največji vpliv na taktiko različni

spori oz. vrste konfliktov, ki zahtevajo vojaški odziv.

Slovenska osamosvojitvena vojna ni bila klasičen vojaški spopad dveh držav, prav tako ni bila neuspešna policijska intervencija nekdanje skupne države nad separatistično republiko. Desetdnevna vojna je bila konflikt visoke intenzivnosti, v katerem so oborožene sile druge države napadle samostojno državo, ki se je ubranila s silo in drugimi političnimi sredstvi, cilj pa je bil dosežen s človeškimi žrtvami in veliko materialno škodo.

1.1 IZHODIŠČE ZAKLJUČNE NALOGE

Naloga na podlagi analize primerov obravnava taktične postopke vpletenih strani v slovenski osamosvojitveni vojni. Preveriti želim hipoteze:

- TO in slovenska milica sta v spopadih dosegli uspeh zaradi prilagodljivosti razmeram (moč in oborožitev, vodenje in poveljevanje, teren, usposobljenost in motivacija).
- JLA ni bila uspešna zaradi podcenjevanja nasprotnika, taktičnih napak, slabe pripravljenosti na odpor, slabega vodenja in poveljevanja, slabe obveščevalne priprave, nezadostne motivacije.

1.2 NAMEN IN CILJI RAZISKAVE

Namen zaključne naloge je raziskati taktične značilnosti nekaterih spopadov v slovenski osamosvojitveni vojni ter poiskati vzroke za neupen enot JLA in razloge za uspešno bojevanje slovenskih sil.

Cilji raziskovanja so vzpodbujanje nadaljnega raziskovalnega dela na področju slovenske vojaške zgodovine, ohranjanje spomina na čas nastajanja slovenske države, prenašanje pridobljenih izkušenj v vojaško organizacijo ter krepitev domoljubja, ponosa in spoštovanja Slovenske vojske med zaposlenimi in širše.

1.3 METODE DELA

V nalogi sta uporabljeni metoda analize pisnih virov in metoda študija primera. Prva je uporabljena za raziskovanje okoliščin, ki so privedle do osamosvojitve Slovenije in vojne ter za analizo taktičnih postopkov v posameznih spopadih in raziskovanje razmer med vojno. Dostopni so številni viri, ki se ukvarjajo s politično in splošno situacijo pred in med osamosvojitveno vojno, viri, ki podrobno obravnavajo posamezne spopade, pa so redkejši. Njihovi avtorji so predvsem udeleženci dogodkov.

Metoda študije primera na podlagi proučevanih primerov omogoča posploševanje in izdelavo končnih generalnih ugotovitev. Te slonijo na uporabljenih primerih spopadov z oklepnimi enotami JLA na Dolenjskem, Štajerskem in v osrednji Sloveniji.

1.4 STRUKTURA ZAKLJUČNE NALOGE

Prvi del zaključne naloge obsega uvodno poglavje, drugo poglavje, ki obravnava razloge, ki so privedli do osamosvojitve Slovenije in vojaškega posega JLA, razmerja in sestavo sil obeh strani, politično in vojaško vodenje in poveljevanje ter namere obeh strani ter obveščevalno oz. »medijsko vojno«. V tretjem poglavju je opisan potek osamosvojitvene vojne.

Sledi drugi del zaključne naloge, ki se začne z izborom proučevanih spopadov v slovenski osamosvojitveni vojni. Predstavljeni so spopadi z enoto bojnih oklepnih vozil JLA na relaciji Poganjci-Medvedjek-Krakovski gozd, spopad v Trzinu ter spopadi z enotami JLA na relaciji Maribor-Štrihovec in na območju mejnega prehoda Šentilj. Vsaki predstavitvi dogodkov sledi analiza taktike in taktičnih postopkov. V zaključku so predstavljene ugotovitve.

2 SLOVENSKA OSAMOSVOJITVENA VOJNA

2.1 OSAMOSVOJITEV SLOVENIJE

Razpad Socialistične federativne republike Jugoslavije (SFRJ) se je začel že v sedemdesetih letih in se po smrti Josipa Broza Tita leta 1980 pospešeno nadaljeval. Proces je potekal v okviru velikih političnih in družbenih sprememb v Evropi. Novembra leta 1989 je padel berlinski zid in hladne vojne je bilo konec. Narodi držav nekdanjega vzhodnega bloka so zahtevali demokracijo, osebno svobodo, socialno varnost, prehod v tržno gospodarstvo in uresničenje teženj po samostojnih in neodvisnih državah, za katere so si prizadevali skozi zgodovino.

Ob koncu osemdesetih let se je zaradi težav v gospodarstvu, brezposelnosti, inflacije, nacionalističnih teženj in neučinkovitosti vladajoče komunistične elite nezadovoljstvo v republikah SFRJ večalo. Še posebej je to veljalo za Slovenijo, ki je bila gospodarsko najbolj razvita, v zvezni proračun pa je plačevala največ. Ob ideoloških in mednacionalnih sporih ter nepripravljenosti zveznega vodstva in centralnega komiteja Zveze komunistov Jugoslavije (ZKJ) za reforme, je bil razpad Jugoslavije neizbežen. K razpadu Jugoslavije je bistveno prispeval nastop velikosrbskih sil s Slobodanom Miloševićem in armadnim vrhom na čelu.

V Sloveniji je leta 1987 izšla 57. številka Nove revije, ki je skozi vrsto člankov povzela željo Slovencev po neodvisni državi. Novembra 1989 je komunistični vrh v Sloveniji proti volji Beograda dovolil ustanovitev strank, aprila 1990 pa prve svobodne, večstrankarske volitve, na katerih so zmagale nove demokratične sile - Demos. Slovenija je s postopnim in mirnim prehodom postala demokratična republika.

Nova slovenska oblast je oblastem v Beogradu in republikam ponudila dogovor o preoblikovanju jugoslovanske federacije v konfederacijo. Dogovor je bil zavržen s strani vseh, razen Hrvaške. Novembra 1990 se je koalicija Demos odločila za plebiscit o samostojni Sloveniji. Dne 23. decembra je ob visoki volilni udeležbi 93,2 % upravičencev 88,5 % ljudi (Od plebiscita..., 2005, str. 6) glasovalo za samostojno Republiko Slovenijo (RS). Spomladi 1991 je slovenska politika še neuspešno iskala konfederalni dogovor jugoslovanskih republik oz. mirno razdružitev Jugoslavije. V tem času je že prišlo do prvega obračuna z JLA. Dne 23. 5. 1991 je JLA izzvala incident pred učnim centrom prvih slovenskih nabornikov TO v Pekrah pri Mariboru. Ugrabljena sta bila dva častnika TO, vojaški oklepnik pa je pri izhodu iz vojašnice v Mariboru do smrti povozil občana v množici, ki je blokirala izhod. Slovenski parlament je 25. 6. 1991 sprejel deklaracijo o neodvisnosti RS in nekaj s tem povezanih zakonov. Svečana razglasitev državne neodvisnosti pa je bila 26. 6. 1991 na Trgu republike v Ljubljani.

Isti večer se je v Beogradu sestal Zvezni izvršni svet (ZIS). Sprejel je odlok o zavarovanju državnih meja v Sloveniji, s čimer sta imeli JLA in zvezna policija odprto pot za oborožen nastop proti Sloveniji. Sledila je desetdnevna osamosvojitvena vojna, do katere je prišlo zaradi nasprotovanja slovenskim težnjam po decentralizaciji in demokratizaciji. Oborožen nastop proti demokratičnim spremembam v Sloveniji in na Hrvaškem je JLA začela pripravljati že po večstrankarskih volitvah maja 1990 z odvzemom orožja TO.

2.2 VODENJE IN RAZMERJE SIL

2.2.1 Vodenje obrambe Republike Slovenije

Vse operacije vojaške obrambe, delo policije in civilne obrambe v času priprav na osamosvojitve in v vojni je potekalo pod vodstvom Operativnega koordinacijskega telesa za primer izrednih razmer oz. Republiške koordinacije, ki jo je na predlog Janeza Janše 18. 3. 1991 ustanovilo Predsedstvo RS. Republiško koordinacijo sta vodila sekretarja za obrambo in notranje zadeve Janez Janša in Igor Bavčar. Sprejemala sta najpomembnejše odločitve in jih sporočala poveljnikom na teren. Delo je potekalo vzporedno in povezano z ministrstvom za informiranje pod vodstvom Jelka Kacina, analitske koordinacijske skupine pod vodstvom polkovnika Iva Kukca ter varnostno-obveščevalne službe pod vodstvom Andreja Lovšina (Švajncer, 1993).

Taktika obrambe Slovenije je temeljila na dokumentu iz aprila 1991, ki je govoril o možni razdružitvi z obrambnega vidika. V primeru napada JLA je bila načrtovana blokada vseh enot in vojašnic v Sloveniji, ustavitev prodorov JLA s hrvaške smeri in prevzemanje pobude tam, kjer bi bile slovenske obrambne sile v prednosti (Švajncer, 2001, str. 10).

2.2.2 Teritorialna obramba Republike Slovenije

Po napadu držav članic Varšavskega sporazuma na Čehoslovaško leta 1968 je bila sprejeta doktrina splošne ljudske obrambe in ustanovljena TO republik in pokrajin. Glavni štab za splošni ljudski odpor je bil v Sloveniji ustanovljen 20. novembra 1968. Po izkušnjah iz druge svetovne vojne je bila TO organizirana predvsem v obliki odredov. V organizaciji oboroženih sil je imela TO vlogo pomožnih sil JLA. Poveljevalni jezik je bil slovenski, pripadniki TO pa so se počutili kot slovenski vojaki in enako so jih je sprejemali prebivalci.

Poveljstvo slovenske TO je skušalo svoje enote oborožiti bolje, kot je bilo v načrtih JLA. Zato je bilo vodstvo odstavljeno, armada pa si je začela vedno bolj podrežati štabe in enote. Še posebej po letu 1974 so vedno več najodgovornejših dolžnosti v TO prevzemali aktivni častniki JLA (Teritorialna obramba, 2007).

Po predaji oz. odvzemu orožja TO Slovenije v hrambo JLA, kar je na osnovi ukaza načelnika generalštaba (GŠ JLA) 15. maja ukazal vrh TO Slovenije, je bila ustanovljena Manevrska struktura narodne zaščite (MSNZ), ki je v začetku oktobra 1990 štela 21.000 oboroženih pripadnikov, vključno s pripadniki milice. Takrat je bil Republiški štab (RŠTO) z načelnikom zamenjan, pod vodstvom Janeza Slaparja pa so bili pripadniki MSNZ vključeni v TO. TO se je v celoti postavila na slovensko stran in postala vojska nastajajoče slovenske države. Dne 6. aprila 1991 je bil sprejet Zakon o obrambi in zaščiti, ki je vseboval tudi zakonske podlage za reorganizacijo poveljstev in enot.

Dne 19. junija 1991 je bilo na usposabljanje poklicanih 5.000 dobro oboroženih in usposobljenih pripadnikov odredov in čet za posebne namene vključno s 30. razvojno skupino oz. 1. Specialno brigado MORiS. Sledili sta mobilizaciji vseh štabov, prištabnih enot in bojnih enot 24. in 25. junija. Pred začetkom agresije na Slovenijo je bilo v TO 15.707 pripadnikov, organiziranih v RŠTO, sedem Pokrajinskih štabov za teritorialno obrambo

(PŠTO), 30. razvojno skupino, 85 skupin za oviranje, 92 skupin za protioklepni boj, 59 oddelkov, 240 vodov, 150 čet in 60 odredov. V tem času se je v 510. učnem centru na Igu in 710. učnem centru v Pekrah že usposabljala prva generacija slovenskih nabornikov¹ (Švajncer, 1993).

2.2.3 Republiški sekretariat za notranje zadeve

Pomembno vlogo pri vojaški in civilni obrambi Slovenije je imel tudi Republiški sekretariat za notranje zadeve (RSNZ) pod vodstvom Igorja Bavčarja ter milica². V času vojne je imela okrog 10.000 aktivnih in rezervnih pripadnikov (Slovenska osamosvojitvena..., 2007). Poleg rednih nalog so miličniki sodelovali tudi v spopadih na mejnih prehodih in drugod, predvsem pripadniki Posebne enote milice (PEM) in Specialne enote milice (SEM).

2.2.4 Civilna obramba

Velike zasluge pri obrambi Slovenije je imela civilna obramba, ki je bila organizirana v okviru Republiškega sekretariata za ljudsko obrambo. V pristojnosti civilne obrambe je bilo postavljanje ovir na komunikacijah in ob vojašnicah JLA, odvzem elektrike, vode, oskrbe in odklop telefonskih zvez, pa tudi oskrba civilnega prebivalstva, zagotavljanje strateških rezerv, zagotavljanje ustrezne zdravstvene oskrbe v primeru izrednih razmer itd.

2.2.5 Oborožitev Teritorialne obrambe in slovenske milice

TO pred začetkom vojne ni imela oklepnih vozil, letal, helikopterjev in težkega orožja za ognjeno podporo. Pripadniki in enote so bili oboroženi z 39.000 kosi pehotnega orožja in 17.000.000 naboji, 1.100 kosi protioklepnega orožja s pripadajočimi 2.750 kosi bojnih kompletov streliva, 200 kosi orožja za podporo, 100 protiletalskimi raketami. Del oborožitve je bil tudi zastarel ali premalo učinkovit, v nekaterih primerih pa je predvsem protioklepno orožje zatajilo zaradi okvar, človeških napak ali slabe usposobljenosti.

V teku vojne se je oprema in oborožitev TO hitro izboljšala zaradi zaplemb v spopadih in zavzetih skladišč. Natančne številke ne bodo nikoli znane, po pregledu JLA pa je bilo zaplenjenih 6.787 kosov pehotnega orožja, 87 kosov artilerijskega orožja, 124 kosov protiletalskega orožja, 8 oklepnih transporterjev, 31 tankov, 12 bojnih oklepnih vozil BOV-3; JLA nedostopna, uničena ali poškodovana sredstva niso vključena. Zaseženih je bilo tudi 3.799 ton različnega streliva in minsko-eksplozivnih sredstev, številna nebojna vozila, 735 sredstev zvez in druga oprema (Švajncer, 1993).

Pripadniki milice so bili oboroženi s pehotno oborožitvijo.

---

¹ V času vojne sta bila učna centra evakuirana v KočevskoReko.

² Milica se je kasneje, po vojni preimenovala v policijo.

Pri vojaški obrambi Slovenije so sodelovali tudi civilisti kot so lovci in drugi oboroženi posamezniki.

2.2.6 Načrti slovenskih sil

Strateško-operativno obrambno načrtovanje je potekalo v sodelovanju s političnim in vojaškim vodstvom Republike Hrvaške, temeljna izhodišča pa so upoštevala tehnično premoč JLA. Nasprotnika je bilo potrebno razbiti na celotnem prostoru, zavzeti vojaška skladišča in nekatere vojašnice ter glede na količine in vrste zaplenjenega orožja mobilizirati sile. Izogniti se je bilo treba koncentraciji lastnih sil na majhnih območjih ter z napadnim delovanjem postopno prevzemati pobudo. Operacije, strategijo, logistiko, bojno podporo in informacijsko podporo je bilo treba natnačno načrtovati. Skupno načrtovanje obeh republik se je začelo v začetku leta 1991, načrt je bil pripravljen 17. 6. 1991. Ob napadu JLA na Slovenijo je hrvaški predsednik Franjo Tuđman sodelovanje odpovedal.

Slovenija je bila na napad vseeno dobro pripravljena; s projektoma Meja ter Obramba in varnost so republiške strukture organizirale zavarovanje in prevzem državne meje, nadzor letenja in carinsko službo. Republiška koordinacija je na ravni države uskladila načrte TO, milice, civilne zaščite ter civilne obrambe.

Po začetku vojne so slovenske oborožene sile (OS) 28. 6. 1991 prevzele pobudo in izvajale prožno obrambo, blokade enot JLA in vojaških objektov ter bojno delovale proti enotam JLA, ki so z omejenimi možnostmi za premik postale mirujoče tarče z zmanjšano obrambno sposobnostjo. Zaradi delovanja vojaškega letalstva (VL JLA) je bilo treba sprožiti ofenzivo proti JLA na kopnem in tako izkoristiti prednost ter izničiti psihološki učinek letalstva. Zaradi onemogočene koncentracije in manevra sil JLA so zvezne sile zahtevale premirje, ki je bilo sklenjeno 28. 6. 1991 ob 21.00.

Operativno načrtovanje obrambnih struktur RS je slonelo na usklajenosti boja in spopadov in drugih bojnih delovanj v vseh smereh glede na zamisel, čas in prostor. Na strateški ravni je bila določena enotna zamisel, bojna delovanja pa so na operativni ravni usmerjali PŠTO, na taktični pa območni štabi (Obm ŠTO); sodelovale so tudi varnostne strukture in civilna obramba (Nanut, 2001, str. 13-15, 29-30).

2.2.7 Zvezno vodstvo in vodstvo Jugoslovanske ljudske armade

Velikosrbski politični in vojaški vrh je moč republike in federacije poskušal omejiti z novo zvezno in republiško ustavo leta 1974. Osamosvojitvene akte RS so Zvezna skupščina (ZS), ZIS, Zvezni sekretariat za ljudsko obrambo (ZSLO) in JLA zavrnil kot neustavne.

Pravno formalno je poseg JLA v Sloveniji odobril predsednik ZIS Ante Marković, ki pa za to ni bil pristojen. Zvezno predsedstvo kot vrhovno poveljstvo OS v tistem času ni funkcioniralo, saj Stipe Mesić ni bil izvoljen za predsednika, albanski predstavnik je bil že prej na silo zamenjan, odstopil je tudi slovenski predstavnik Janez Drnovšek. Predsedstvo se že več kot eno leto ni sestajalo v zadostni, legalni sestavi.

Zaradi nastale situacije sta imela GŠ JLA z načelnikom generalpolkovnikom Blagojem Adžićem in ZSLO pod vodstvom generala armade Veljka Kadijevića kot štab vrhovnega poveljstva OS proste roke pri vodenju in poveljevanju OS na strateški ravni, saj drugi pristojni organi niso delovali.

Strateško-operativna raven obrambnega načrtovanja je bila v pristojnosti vojaških območij (v osamosvojitveni vojni 5. VO s poveljstvom v Zagrebu), operativna in operativno-taktična raven pa v pristojnosti korpusov. Dejansko je tudi vodenje in poveljevanje taktičnim enotam večinoma potekalo na strateškem nivoju, podrejena poveljstva so ukaze le posredovala. JLA je bila namreč totalitaren sistem, ki ni podpiral samoiniciative poveljnikov, kar je vojaški vrh dosegel z ustreznimi kadrovskega zamenjavami pred in med vojno³ (Nanut, 2001, str. 11-22).

2.2.8 Jugoslovanska ljudska armada

Na ozemlju RS se je v času osamosvojitvene vojne nahajalo od 15.000 do 20.000 vojakov, podčastnikov in častnikov JLA mešane sestave. V akcijah zunaj vojašnic je sodelovalo od 3.000 do 4.000 pripadnikov JLA. Ozemlje RS je bilo podrejeno poveljstvu 5. vojaškega območja v Zagrebu s podrejenimi 10. korpusom (Zagreb), 13. korpusom (Reka), 14. korpusom Ljubljana, 31. korpusom (Maribor), 32. korpusom (Varaždin) in 5. korpusom vojaškega letalstva in protizračne obrambe (Zagreb). 14. in 31. korpusu so bile podrejene mejne enote na meji z Italijo, Avstrijo in Madžarsko. Neposredno so bile 5. vojaškemu območju podrejene tudi nekatere samostojne enote na ozemlju Slovenije, kot sta bili četa za elektronsko izvidništvo v Ljubljani in helikopterska eskadrilja za izvidništvo in zveze. V akcijah proti Sloveniji so sodelovala poveljstva vseh korpusov in ZSLO (Švajncer, 1993, str. 23).

2.2.9 Zvezni sekretariat za notranje zadeve

Na nasprotni strani so bili tudi pripadniki zvezne milice in carine, ki so jih s transportnimi letali JLA prepeljali z letališča Batajnica v Cerklje, od tam pa s helikopterji desantirali na mejne prehode, da bi skupaj z zveznimi cariniki vzpostavili nadzor Beograda nad mejami.

2.2.10 Oborožitev Jugoslovanske ljudske armade in zvezne milice

Po ocenah (Švajncer, 1993) je JLA v neposrednih akcijah uporabila 120 do 150 tankov M-84 in T-55, 100 do 120 oklepnih transporterjev, bojnih vozil pehote in drugih oklepnikov, 15 letal in 20 helikopterjev. Za ognjeno podporo je imela JLA na razpolago tudi artilerijske in protioklepne enote ter enote zračne obrambe. Pehotne enote so bile oborožene s takrat dokaj sodobno pehotno oborožitvijo in orožjem za direktno ognjeno podporo.

Pripadniki posebnih enot zvezne milice, ki so imeli nalogo zavarovanja mejnih prehodov in zaščite zveznih carinikov, so bili oboroženi z avtomatskimi puškami in pištolami.

---

³ Poveljnika 31. mariborskega korpusa, generala Vilotića je zamenjal general Delić, poveljnika 14. ljubljanskega korpusa, generala Popovića je zamenjal general Pavlov, poveljnika 5. VO, generala Kolška pa general Avramović.

Preglednica 1: Enote JLA, ki so v slovenski osamosvojitveni vojni sodelovale v akcijah zunaj vojašnic

Korpus	Enota	Mirodobna lokacija	Št. pripadnikov	Glavni oborožitveni sistemi
10.	OKB/4. OKBR	Jastrebarsko	250	31 x tank M-84
	306. LARP PZO	Karlovac		BOV-3
13.	OKB/ 13. MOTBR	Ilirska Bistrica	300	31 x tank T-55
14.	1., 2., 3. OKB/ 1. OKBR	Vrhnika	250	31 x tank M-84
	MOTB/ 228. MOTBR	Vipava	700	
	Mešani POKD /253. MOTBR	Ajdovščina	200	24 oklepnih vozil s PORS
	OKB/228. MOTBR	Pivka	300	31 x tank T-55
	2. PLB/ 345. PLBR	Bohinjska Bela	600	
	289. BVP	Ljubljana		BOV-1
	14. diverz. odred	Ljubljana		
31.	OKB/ 195. MOTBR	Maribor	300	31 x tank T-55
32.	OKB/32. MBR	Varaždin	300	31 x tank T-55
ZSLO	4. padal.-diverz. Č/63. padal. BR	Niš		
5. korp. VL in PLO	82. BR VL	Cerklje ob Krki		Letala J-21 Jastreb, J-22 Orel, IJ-22 Orel
	185. lovsko- bombniški polk	Pulj		Mig-21, Super Galeb G-4
	105. lovsko- bombniški polk	Zadar		Galeb G-2, Super Galeb G-4
	117. lovski polk	Bihać		Mig-21
	Transportni LET-HELI polk	Pleso		Mi-8
	111. BR VL	Pleso		Gazela

Viri: Po Švajncer (1993, str. 21-23), Lovšin (2001, str. 44-61), Jugoslavenska narodna armija (<http://www.vojska.net/hrv/oruzane-snage/jugoslavija/ustroj/1991/>, 2006), Seznam korpusov JLA (http://sl.wikipedia.org/wiki/Seznam_korpusov_JLA, 2006)

2.2.11 Načrti zveznih sil

Zvezni politični vrh in JLA nista nameravala sprejeti razpleta razpada SFRJ z realizacijo plebiscitarne odločitve Slovenije. Cilj zveznih oblasti je zato bil preprečiti razpad zvezne države z onemogočenjem vzpostavitve učinkovite oblasti nove slovenske države. V prvi fazi naj bi z intervencijo zvezne carine in milice ob pomoči JLA na slovenskih državnih mejah vzpostavili prejšnji režim. Pri tem naj bi sodelovale enote 5. VO, drugih VO ter enote VL in protiletalske obrambe (PLO) ter vojaške mornarice (VM). Intervencija naj bi obsegala tudi zavzetje komunikacij in letališč, po potrebi pa naj bi se akcija stopnjevala z vzpostavitvijo popolnega nadzora slovenskega ozemlja in državnih struktur z namenom zloma vsakega odpora proti zveznim oblastem (Lovšin, 2001, str. 164).

Armadni vrh ni dvomil v uspeh prve faze, ki so jo dojemali kot omejeno policijsko akcijo z demonstracijo sile. Kljub temu je načrt predvideval tudi drugo fazo, v kateri naj bi sodelovalo celotno 5. VO, VL in PLO, VM ter druge enote. V ta namen so iz Srbije v Cerklje premestili del elitne 63. padalske brigade in bataljon vojaške policije (VP). Z omenjenimi silami, ki bi izvedle invazijo na Slovenijo, bi JLA dosegla vojaško zmago nad slovenskimi oboroženimi silami, aretacijo in internacijo slovenskega političnega vrha ter uvedbo vojnega stanja v Sloveniji (Nanut, 2001, str. 22).

Slika 1: Prikaz operacij JLA med slovensko osamosvojitveno vojno

Vir: Slovenian war map (http://sl.wikipedia.org/wiki/Slika:Slovenian_war_map.jpg, 2006)

2.3 SKRITA IN INFORMACIJSKA VOJNA

2.3.1 Spopad obveščevalnih služb

2.3.1.1 Delo slovenskih varnostno-obveščevalnih organov

Ključnega pomena za potek osamosvajanja Slovenije je bila obveščevalna, protiobveščevalna in varnostna dejavnost na področju pristojnosti Republiškega sekretariata za ljudsko obrambo (RSLO). Sektor za varnostne zadeve je bil zadolžen za pridobivanje podatkov o nasprotnikovi organizacijski strukturi, razporedu enot, njihovi vojaški moči, orožju in tehniki, operativnih načrtih in dokumentih, bojni morali in podatkov o delu Varnostne službe JLA (Lovšin, 2001, str. 42).

Andrej Lovšin, vodja Sektorja za varnostne zadeve oz. Varnostnih organov republiškega sekretariata za ljudsko obrambo (VO RSLO), je z delom začel junija 1990, oktobra pa je že začel vzpostavljati mrežo tajnih sodelavcev v JLA, tudi v VS JLA, in pridobivati podatke o dogajanju v Sloveniji, na Hrvaškem in v Beogradu. Aprila 1991 je Sektor pridobil dokument »Okop«, ki je nastal v 5. VO in je bil v strateškem, operativnem in taktičnem smislu podlaga za štabne vaje poveljstev in enot ter temeljni dokument za izvajanje operativnih priprav v primeru vojaškega reševanja jugoslovanske krize. Kot nasprotnika je definiral sile NATO, ZDA, ZRN, Italije, Grčije, Avstrije, Madžarske, Albanije in Bolgarije. Objava dokumenta v medijih je zbudila veliko pozornosti tudi v tujini in diskreditirala ZSLO in JLA. Objava »Okopa« je dokazala, kako šibka je JLA na protiobveščevalnem in varnostnem področju ter prisilila GŠ JLA v vojaško intervencijo v Sloveniji brez podrobnih načrtov, ki bi bili proučeni tudi na nivoju nižjih poveljstev in taktičnih enot (Lovšin, 2001, str. 147-163).

V času vojne so pripadniki VO RSLO za prisluškovanje enotam in celo posadkam oklepnih vozil JLA s pridom uporabljali zasežene objekte za elektronsko bojevanje, tajni sodelavci v vrstah JLA pa so svoje delo opravljali tudi med spopadi, kot je bil tisti v Trzinu, v katerem je bil operativec VO lažje ranjen. Sodelovanje je potekalo tudi z obveščevalnimi organi Republike Hrvaške (Lovšin, 2001, str. 219-220).

Velik delež pri zbiranju in analiziranju obveščevalnih informacij ter izvajanju varnostnih in protiobveščevalnih nalog je prispevala tudi Varnostnoinformativna služba (VIS) v okviru RSNZ.

2.3.1.2 Varnostna služba Jugoslovanske ljudske armade

V ZSLO je vodenje in koordiniranje dela Varnostne službe JLA (VS JLA) z ostalimi upravami ZSLO in GŠ JLA ter Zvezno službo državne varnosti in Zveznim sekretariatom za notranje zadeve (ZSNZ) izvajala Uprava varnosti pod vodstvom generalmajorja Marka Negovanovića. Vojaška območja in korpusi so imeli v sestavi poveljstev oddelek varnosti in protiobveščevalni oddelek. Varnostna služba je bila kadrovsko in organizacijsko najmočnejša v 14. ljubljanskem korpusu, kjer je bil načelnik službe polkovnik Emin Malkoč (Lovšin, 2001, str. 63).

Pred in med vojno je bila VS JLA izrazito neuspešna predvsem na varnostnem in protiobveščevalnem področju, saj mreža tajnih sodelavcev na strani Slovenije nikoli ni bila odkrita in onemogočena.

2.3.2 Medijska vojna

V osamosvojitveni vojni je pomemben delež k vojaški in politični zmagi prispevala moč medijev.

Svetovno javno mnenje odcepitvi Slovenije od Jugoslavije ni bilo naklonjeno, saj se je Zahod zavedal grozečih posledic razpada SFRJ. Slovenija je zato pred osamosvojitvijo z veliko podporo prebivalcev Slovenije morala ustvariti ugodno medijsko ozračje. Novinarji so s sliko in besedo domačo ter tujo javnosti vsakodnevno obveščali o agresorskih dejanjih JLA in civilnih žrtvah.

Tudi na pripadnike TO so imeli prenosi tiskovnih konferenc sekretarja za informiranje Jelka Kacina močan vpliv (Švajncer, 1993, str. 30).

Medijski protiudarci JLA in zveznega vodstva na drugi strani so bili izrazito neuspešni. Arogantni nastopi vojaškega vrha na televiziji in v drugih medijih, podkrepljeni z grožnjami, lažmi, polresnicami in očitno propagando niso prinesli rezultatov.

Slika 2: Moč medijev

Vir: Žnidaršič (1991, str. 51)

3 POTEK OSAMOSVOJITVENE VOJNE

3.1 PREDHODNA INCIDENTA V LJUBLJANI IN PEKRAH

JLA je prvič oboroženo nastopila proti TO oktobra 1990, ko je zasedla prostore RŠTO v Ljubljani. Kljub pritiskom JLA je TO 15. 5. 1991 začela z usposabljanjem nabornikov v učnih centrih na Igu pri Ljubljani in v Pekrah pri Mariboru. Dne 23. 5. je JLA, na podlagi zaigranega incidenta v Pekrah, poskušala priti do slovenskih nabornikov (Slovenska osamosvojitvena..., 2007).

3.2 DESET DNI SPOPADOV

Slovenska skupščina je ustavni zakon o samostojnosti sprejela 25. 6. 1991, na mejnih prehodih so bile jugoslovanske table in zastave zamenjane s slovenskimi in postavljeni mejni prehodi proti Hrvaški. Isti večer je v Beogradu ZIS sprejel odlok o zavarovanju državnih meja v Sloveniji, s čimer sta imeli JLA in zvezna policija odprto pot za oborožen nastop proti Sloveniji (Slovenska osamosvojitvena..., 2007).

Poveljstvo 5. VO je dobilo ukaz o premiku mirodobne sestave na meje RS. Z navzočnostjo na mejah, 35 mejnih prehodih, letališču Brnik in v luki Koper naj bi JLA z varovanjem omogočila vrnitev stanja in delo zveznim carinskim organom in organom zveznega sekretariata za notranje zadeve. Dne 25. 6. 1991 ob 21. uri je generalpolkovnik Konrad Kolšek⁴, poveljnik 5. VO z ukazom seznanil kolegij in poveljnike korpusov. V njegov štab sta bila s strani generalštaba dodeljena tudi namestnik načelnika GŠ, generalpodpolkovnik Milan Ružinovski, eden od avtorjev načrta in glavni inšpektor JLA, generalpodpolkovnik Jevrem Cokić. Oba sta bila zagovornika trdih rešitev in podaljšana roka načelnika GŠ, generala Adžića. Načrt za zasedbo meja je predvideval rok za izvršitev naloge 27. 6. 1991 ob 15.00 (Kolšek, 2001, str. 154-162).

Po mednarodni izolaciji Slovenije bi v drugi fazi zvezna oblast z represijo obračunala s Slovenijo in zamenjala državno vodstvo z marionetnim prosrbskim režimom.

Vojna se je začela s samovoljnim premikom 13. reškega korpusa pod poveljstvom generalpodpolkovnika Marjana Čada proti mejnim prehodom z Italijo v sredo, 26.6. 1991 popoldne. Neoboroženi prebivalci in nebranjene ovire na poti pohoda tankov niso mogli preprečiti, odločno pa so reagirali proti agresiji, kar je bilo pozneje značilno za vso Slovenijo (Slovenska osamosvojitvena..., 2007).

V četrtek, 27.6.1991 ob 1.15 ponoči, je protiletalska oklepna enota 306. polka JLA iz Karlovca z 12 vozili BOV-3, 6 tovornimi in 3 terenskimi vozili (Završnik, 1997, str. 25) pri Metliki prestopila državno mejo. Ustavila jih je barikada v Pogancih pri Novem mestu, kjer so padli prvi streli na Dolenjskem. Naslednji dan je kolona odpeljala proti Ljubljani, ustavila jo

---

⁴ Generalpolkovnik Konrad Kolšek, po narodnosti Slovenec, je bil 1.7.1991 zaradi položaja JLA na 5. VO z ukazom zveznega sekretarja za ljudsko obrambo, generala armade Veljka Kadrijevića razrešen. Na njegovo mesto je bil imenovan zagovornik »trde roke«, generalpolkovnik Života Avramović »Ledeni«.

je zapora na cesti pri Medvedjeku med Trebnjem in Ivančno gorico. Do napada TO je prišlo naslednji dan, ob posredovanju VL JLA pa je bilo ubitih sedem civilistov.

V ponedeljek, 1.7.1991 se je kolona ponoči izvlekla iz blokade in se napotila v smeri Brežic. V Krakovskem gozdu so vozila ponovno naletela na blokado TO. Po neuspešnih pogajanjih je bil naslednje jutro izveden napad na kolono. Posadke so zapustile uničena in poškodovana vozila in se peš odpravile proti Hrvaški. Enota je bila kasneje zajeta.

Iz vojašnice na Vrhniki je v dveh kolonah proti letališču Brnik izpadel 1. OKB elitne 1. OKBR. V Trzinu so zaradi ovir zaostali trije oklepni transporterji in vozilo za zveze. Enoti so z desantom prišli na pomoč pripadniki diverzantskega odreda JLA. V spopadu s SEM in TO so padli štirje vojaki JLA in pripadnik TO. Drugi vojaki JLA so se predali, vojaki diverzantskega odreda JLA pa so se umaknili proti Depali vasi in bili naslednji dan ujeti. Pod ognjem JLA sta na letališču Brnik padla dva avstrijska novinarja (Slovenska osamosvojitvena..., 2007).

Iz Maribora sta zjutraj oklepni koloni krenili proti Šentilju in Dravogradu. Prvo je ustavila branjena barikada v Pesnici. Po preboju ovire so oklepniki naslednji dan ob podpori letalstva in štirih civilnih žrtvah prebili še oviro na Ranci in se ustavili v Štrihovcu. Kolona je bila dokončno premagana v soboto, 29.6.1991, z zaseženimi tanki pa je TO v torek, 2.7.1991 zavzela mejni prehod Šentilj (Slovenska osamosvojitvena..., 2007).

V Ormožu je bila zavrnjena tankovska kolona polkovnika Popova, ki je poskušala prodreti s hrvaške smeri. Naslednji dan je kolona v Slovenijo vstopila pri Razkrižju in prodrla do mejnega prehoda Gornja Radgona, ki je v rokah JLA kljub spopadam ostal šest dni (Slovenska osamosvojitvena..., 2007).

TO je z orožjem branila tudi zračni prostor, 27.6.1991 sta bila sestreljena helikopterja JLA nad Igom in Ljubljano⁵. Zaradi minometnega napada na letališče Cerklje so letala JLA zapustila Slovenijo (Slovenska osamosvojitvena..., 2007).

Že v petek, 28.6.1991 so pripadniki TO in milice po spopadih zavzeli mejna prehoda Holmec na Koroškem in Rožna dolina na Primorskem (Slovenska osamosvojitvena..., 2007).

V času vojne je VL JLA podpiralo enote na tleh in izvedlo napade na letališče Brnik, oddajnike Krim, Kum, Boč in Nanos ter Karavanški predor, Kočevsko Reko in Mursko Soboto, grožnje o vsesplošnem letalskem napadu na Slovenijo pa so bile blizu uresničitvi v nedeljo, 30.6.1991, ko so letala že poletela z letališč na Hrvaškem in v Bihaću (Slovenska osamosvojitvena..., 2007).

V torek, 2.7. 1991 je predsedstvo RS ob 21. uri sprejelo sklep o enostranski ustavitvi ognja, saj je bila vojaška ofenziva JLA že zlomljena (Slovenska osamosvojitvena..., 2007). Kot zadnje sredstvo JLA se je naslednji dan iz Beograda proti Sloveniji odpravila gardna oklepnomehanizirana divizija, premik pa je bil ustavljen zaradi številnih okvar vozil. JLA je bila poražena in prisiljena sprejeti premirje (Slovenska osamosvojitvena..., 2007).

---

⁵ Helikopter Gazela, ki je bil sestreljen nad Ljubljano, je pilotiral Slovenec, kapetan 1. raz. Anton Mrlak (Kolšek, 2001, str. 177-179).

Do četrta, 4.7.1991 je TO zasedla vse mejne prehode. Enote JLA so se začele vračati v vojašnice v Sloveniji in na Hrvaškem. V nedeljo, 7.7.1991 se je na Brionih delegacija Evropske gospodarske skupnosti sestala s slovensko, hrvaško in zvezno delegacijo. Po pogajanjih so sprejeli Brionsko deklaracijo, s katero so bile ustavljene sovražnosti na ozemlju Slovenije, slovenska stran je za dobo treh mesecev zamrznila svoje osamosvojitvene aktivnosti, kljub temu pa sta TO in milica ohranili popolno suverenost na slovenskem ozemlju (Slovenska osamosvojitvena..., 2007).

3.3 EPILOG

Predsedstvo SFRJ je 18. julija odločilo, da se JLA z orožjem in opremo v treh mesecih umakne iz Slovenije. Zadnji vojaki so Slovenijo zapustili skozi koprsko pristanišče v noči s 25. na 26. oktober (Slovenska osamosvojitvena..., 2007).

Po podatkih Rdečega križa Slovenije je v vojni padlo 8 pripadnikov TO, 4 miličniki, 7 civilistov, 10 tujcev in 36 pripadnikov JLA. Ranjenih je bilo 116 pripadnikov TO, 28 miličnikov, 38 civilistov, 2 tujca in 233 pripadnikov JLA (Lovšin, 2001, str. 233).

Zajetih je bilo 4693 pripadnikov JLA in 252 pripadnikov zvezne milice, na strani agresorja pa je bilo v vojni uničenih ali poškodovanih 31 tankov, 22 oklepnih transporterjev, 172 transportnih vozil in 6 helikopterjev (Slovenska osamosvojitvena..., 2007).

Slika 3: Uničen oklepni transporter JLA

Vir: Žnidaršič (1991, str. 83)

4 IZBOR PROUČEVANIH SPOPADOV V SLOVENSKI OSAMOSVOJITVENI VOJNI

V času slovenske osamosvojitvene vojne je na mejah in v notranjosti države prišlo do številnih oboroženih spopadov TO in milice z JLA. Med njimi želim izpostaviti nekaj takih, v katerih je bilo na obeh straneh angažirano večje število sodelujočih ter na strani JLA tudi uporaba bojnih vozil in zračnih sil. Za obravnavane spopade so značilni tudi relativno učinkovito oviranje nasprotnikovega premika, daljši časovni okvir in sosledje dogodkov ter velika dinamika in intenzivnost bojev.

Na Dolenjskem so se slovenske oborožene sile v Poganjcih, na Medvedjeku in v Krakovskem gozdu spopadale s kolono 306. LARP PZO, ki je v Slovenijo prodrla iz Karlovca. V osrednjeslovenski regiji je v Trzinu prišlo do spopada TO in SEM z delom oklepne kolone 1. OKBR z Vrhniko na poti na Brnik in z zračnodesantno enoto, ki je obkoljeno enoto JLA nameravala okrepiti. Na Štajerskem so se slovenske sile spopadale z oklepno enoto, ki je iz Maribora prodirala proti Šentilju ter z obmejnimi enotami JLA. Za doseg uspeha v boju pa je TO uporabila tudi zasežene tanke.

5 SPOPADI Z ENOTO BOJNIH OKLEPNIH VOZIL JLA NA RELACIJI POGANCI- MEDVEDJEK- KRAKOVSKI GOZD

5.1 PREDSTAVITEV DOGODKOV

Opis dogodkov je povzet po diplomski nalogi Taktika delovanja enot Teritorialne obrambe v vojni za obrambo samostojne Slovenije (Završnik, 1997).

Dne 27. 6. 1991 ob 0.44 je 2. PŠTO prejel prvo informacijo TO o premiku oklepne kolone JLA na območju Metlike. Sledila ji je informacija s strani novomeške milice, da je kolona prešla republiško mejo pri Križevski vasi južno od Metlike. Ob 1.15 je bila ugotovljena smer kolone, zaradi hitrega prodiranja v notranjost Slovenije pa je bil izdan ukaz o postavitvi blokade na območju Poganjcev južno od Novega mesta, kjer je bil pripravljen material za blokado. Ob 1.45 so delavci Cestnega podjetja Novo mesto postavili blokado, za obrambo pa je bila aktivirana četa za protidiverzantsko delovanje 21. Obm ŠTO. V tem času je do ovire prispela kolona tovornih vozil, oklepniki, ki so se na poti čez Gorjance ločili, pa so prevozili Novo mesto in na odcepu na cesti M-1 čakali tovornjake. Skupina starešin in vojakov 2. PŠTO je odšla v Poganjce, del izvidniškega voda TO pa je dobil nalogo, da zasede položaje v smeri Mačkovca. Postavljene so bile tudi ovire na obeh mostovih čez Krko v Novem mestu. V tem času so se oklepniki obrnili v smeri Poganjcev, pripadniki 2. PŠTO pa so jim sledili in v Poganjcih zaprli pot nazaj do Novega mesta. Položaj je postal nejasen, del TO se je znašel med obema kolonama JLA, v dogajanje pa se je vmešala še straža bližnjega skladišča JLA. Ob napetem položaju in obojestranskih zahtevah po umiku je prišlo ob 3.15 do prvih strelav na Dolenjskem, pri čemer je bil ranjen častnik JLA, po pogovorih pa odpeljan v bolnišnico (Završnik, 1997, str. 22-24).

Enote TO je do jutra okrepil še del čete za posebne namene Šentjerneje 21. Obm ŠTO, tako da se je na območju nahajalo na položajih okrog 150 teritorialcev. Zaradi težkega položaja TO je bila ob 5.30 sprejeta odločitev, da se kolona JLA spusti skozi Novo mesto na cesto M-1 proti Ljubljani in postavi blokado na ugodnejši lokaciji. Zjutraj so bili blokirani vsi ostali dostopi in ob 10.15 je kolona JLA začela s premikom, ki so ga spremljale enote JLA in milica, ki je usmerjala promet. Ugotovljeno je bilo, da se v koloni nahaja dvanjast oklepnih transporterjev BOV-3 s tricevnimi protiletalskimi topovi 20 mm, šest tovornih in tri terenska vozila z med 120 in 150 vojaki (Završnik, 1997, str. 24-25).

Okoli 2. ure je bila sprejeta odločitev, da se blokado postavi na cesti M-1 na klancu Medvedjek med Trebnjem in Ivančno Gorico blizu vasi Bič. Lokacija je poraščena, ob cesti pa se nahaja tudi lokalna cesta. V blokado je bil poslan odred za posebne namene 21. Obm ŠTO, pripadniki pa so bili oboroženi z avtomatskimi puškami, osmimi protioklepnimi orožji armbrust in dvema ostrostrelnima puškama. Starešine so bili večinoma neizkušeni, v enoti ni bilo formiranih skupin za protioklepni boj, zračno obrambo (ZO) in podporo. Poveljniku je bilo ukazano, da lahko odpira ogenj le, če je napaden, zaradi prihoda častnikov 21. Obm ŠTO in 2. PŠTO pa ni bila jasna linija poveljevanja. Dne 27. 6. je poveljnik 2. PŠTO poslal na Medvedjek častnika poveljstva, ki je ob 21. uri prevzel poveljevanje in razporedil enote. Skupno se je v tem času na območju nahajalo 378 vojakov v sestavi odreda za posebne namene 21. Obm ŠTO, protioklepna skupina, intervencijska skupina in skupina za oviranje

21. Obm ŠTO iz Trebnjega, intervencijska skupina 2. PŠTO, sile, angažirane v Poganjcih, protidiverzantska četa 25. Obm ŠTO in deli enot PŠTO (Završnik, 1997, str. 26-28).

Kolona JLA je Medvedjek dosegla okoli 16. ure, v tem času pa je na cesti že nastala 11 km dolga kolona tovornjakov, avtobusov in osebnih vozil. Nadvoz na cesto in cesta sta bila minirana z večjo količino eksploziva. Težišče položajev TO je bilo na čelu in začetju kolone, oba dela pa nista bila povezana in usklajena, saj ni bilo sredstev zvez. V skupni oborožitvi je bilo nekaj več kot 20 različnih lažjih protioklepnih orožij. Situacija je bila zapletena zaradi nejasnih ukazov, pomanjkanja sredstev zvez, oteževali pa so jo še civilisti v blokadi. Sledila so pogajanja in ob 17.04 ukaz za napad. Do napada ni prišlo, okoli 21. ure pa je poveljnik JLA kolono prerazporedil v formacijo za boj in izničil prednost TO. Poveljujoči častnik TO je zato del enot poslal na počitek, ob 4.45 pa je prišel nov ukaz za napad. V tem času je bil s strani 2. PŠTO mobiliziran še bataljon 52. brigade TO, okoli 7. ure pa je 200 pripadnikov te enote, ki so imeli tudi nekaj sredstev zvez, krenilo iz Novega mesta. Ponovna pogajanja z JLA so bila neuspešna (Završnik, 1997, str. 29-33).

Ob 9.15 so pripadniki TO odprli ogenj s štirimi armbrusti. Kolona JLA je na ogenj odgovorila iz vseh orožij, sledil je 25-minutni spopad. Ob 10.47 so prvič napadla letala JLA, do 11.30 pa sta sledila še dva naleta. Med napadi letalstva so podrejeni poveljniki TO brez ukaza umikali svoje enote na druge položaje in pri tem izpostavljali podrejene. Po odločitvi poveljujočega so se kasneje umaknile vse enote, umik pa je le delno potekal organizirano. Zadnji napad letalstva JLA je bil izveden ob 14.56 (Završnik, 1997, str. 34-35).

V spopadu je imela TO pet težje ranjenih (eden je kasneje umrl), zaradi delovanja letalstva JLA je bilo ubitih šest voznikov tovornjakov v blokadi in gospodar bližnje kmetije, na strani JLA sta bila dva mrtva in dva ranjena, večina vozil JLA je bila delno poškodovanih (Završnik, 1997, str. 35).

Po izmiku enot TO je bilo organizirano opazovanje kolone JLA, do naslednjega dne pa je k TO prebegnilo pet pripadnikov JLA (Završnik, 1997, str. 36).

V naslednjih dneh je sledilo nekaj poskusov pogajanj, dne 1. 7. 1991 ob 20.30 pa se je preko izkopanega prehoda na staro lokalno cesto kolona JLA začela premikati nazaj v smeri Novega mesta in Zagreba. Vojaki so za silo usposobili oklepnike, ostala vozila pa zapustili (Završnik, 1997, str. 40-41).

Ker so bili ostali izhodi s ceste M-1 blokirani, je enota ostala le pot skozi Krakovski gozd. 25. Obm ŠTO je dobil ukaz, da okrepi ovire v Krakovskem gozdu z minami in s četo za posebne namene Sevnica, intervencijskim vodom Sevnica in protidiverzantskim vodom Brežice zasede položaje za obrambo. Na izbrano lokacijo so bile poslani še skupina za protioklepni boj Krško, intervencijski vod Krško ter protioklepna skupina in skupina ZO iz Novega mesta. Na položajih je bilo skupno 141 pripadnikov TO, kolono JLA pa je na začetju spremljala še enota 21. Obm ŠTO z nalogo preprečiti vrnitev kolone (Završnik, 1997, str. 40-41).

Ob 3.25 je čelni oklepnik JLA prispel do ovire, posadka pa je bila zajeta. Sledila so pogajanja, ki so potekala tudi na sedežu 2. PŠTO, zračni prostor pa so preletavala letala in helikopterji JLA (Završnik, 1997, str. 42).

Po dogovorih 2. PŠTO, RŠTO in Republiške koordinacije je bila 2. 7. 1991 ob 23. uri sprejeta odločitev za napad na kolono. Poveljujoči v Krakovskem gozdu je ukaz dobil ob 3.15, po neuspelem poskusu pogajanj pa se je ob 5.15 začel napad. Po desetminutnem udaru so se zaradi nevarnosti zračnega napada enote TO z avtobusi izmaknile na varno, tako da so ob 6.43 letala JLA napadla zapuščene položaje (Završnik, 1997, str. 43).

Slika 4: Spopad v Krakovskem gozdu

Vir: Žnidaršič (1991, str. 85)

Na strani TO je bil ranjen en pripadnik, na strani JLA pa so bili najmanj štirje mrtvi in 13 ranjenih, en oklepnik je bil povsem uničen, še štirje pa zelo poškodovani (Završnik, 1997, str. 43).

Po dveh poskusih preboja ovir in več poskusih pogajanj so pripadniki JLA naslednje jutro zapustili vozila in se peš odpravili proti Hrvaški. Do 14. ure je milica zajela obe skupini s poveljnikom kolone, skupina TO za prevzem in umik oklepnikov pa je vozila premestila ter začela poškodovane oklepnike popravljati in jih pripravljati za uporabo v novoformirani enoti ZO TO (Završnik, 1997, str. 44).

5.2 ANALIZA TAKTIKE IN TAKTIČNIH POSTOPKOV V SPOPADIH

Proučevanje spopadov TO s kolono 306. LARP PZO sloni na analizi opisanih dogodkov in primerjavi s teorijo taktike. Taktika obsega načine, postopke in sredstva, s katerimi enota (ali posameznik) uresniči poveljnikovo namero ter doseže cilj oz. zmago v boju. Zvrsti ali načini bojnega delovanja, kamor uvrščamo v prvi vrsti ofenzivno in defenzivno delovanje, preko vsebin bojnega delovanja (protipehotni, protioklepni, protidesantni boj, zračna obramba, elektronsko bojevanje) izvajajo ljudje na določenem prostoru in v časovnem okviru z materialno-tehničnimi sredstvi, ki jih imajo na razpolago. Pri tem uporabljajo bojne taktične postopke (premikanje, počivanje, boj pri srečanju, umikanje...) ter izvajajo aktivnosti kot so izvidovanje, protinapad, demonstrativno delovanje, naskok itd.

Kljub pripravam RS za obranitev samostojnosti je bil prodor oklepne kolone iz Karlovca v zgodnjih jutranjih urah 27. 6. 1991 presenečenje za državne organe in 2. PŠTO, ki ni organiziral pravočasnega sistema izvidovanja in nadzora državne meje ter komunikacij. JLA na drugi strani presenečenja ni izkoristila in ni računala na oborožen odpor, kolona se je do Medvedjeka premikala v pohodnem položaju. Nobena stran ni imela jasnih navodil in ukazov za bojno delovanje. Posledično so se dogodki odvijali do neke mere nenačrtovano, odločitve pa so se sprejemale in spreminjale na hitro, brez odločnosti. Načel vojskovanja, med katera Vojaška doktrina (Furlan et al., 2006, str. 55-59) uvršča napadalnost, presenečenje, varnost, prilagodljivost in druga, ni upoštevala ne ena ne druga stran. Na strani JLA preseneča neuporaba izvidniških elementov v obliki predhodnice oklepne kolone, saj je bilo že v Poganjcih jasno, da bo premik do Ljubljane močno oviran. Za izvidovanje poti bi bilo smiselno uporabiti tudi letalstvo.

Ena izmed komponent vojskovalne moči je bojna morala z motivacijo, vrednotami, voditeljstvom in managementom (Furlan et al., 2006, str 15-23). Nemotivirani za boj na tuji zemlji, nepripravljeni in neinformirani naborniki narodnostno mešane sestave so kljub fanatičnim poveljujočim tudi na Medvedjeku iskali priložnost za prebeg, prišlo je do medsebojnih obračunov (Švajncer, 1993, str. 53). Na slovenski strani je bila bojna morala le delno na višjem nivoju, prav spopad na Medvedjeku pa lahko služi kot primer, kako napake v vodenju in poveljevanju ob nejasni situaciji, neusposobljenosti in pomanjkanju ustreznih sredstev in oborožitve ogrozijo cilj naloge. Nekateri poveljniki so se psihično zlomili, zavračali ukaze in enote celo poslali domov (Švajncer, 1993, str. 47-49). Rezervne starešine enot TO niso bili usposobljeni za samostojno vodenje enot v vojni in prehoda iz mirnodobnega načina razmišljanja in delovanja v vojne razmere. Ob nejasnih ukazih in navodilih glede uporabe orožja ter dezinformacijah in pomanjkanju sredstev zvez si mnogi poveljniki niso upali sprejeti nujnih odločitev ali pa so sprejemali napačne, pojavljala se je apatija, »akcijska mrzlica« in nepooblaščen poveljevanje (Završnik, 1997, str. 22-45). Nekateri pripadniki TO so bili pri Poganjcih pod vplivom alkohola (Švajncer, 1993, str. 39).

Oviranje na komunikacijah se je s sodelovanjem dobro pripravljenih struktur civilne obrambe (Cestno podjetje) pokazalo kot zelo učinkovito, vendar blokade v večini primerov niso bile postavljene na načrtovanih lokacijah in pravočasno. Zaradi ovir na cesti pri Medvedjeku se je nabrala kolona vozil, dolga od 10 do 15 kilometrov, milica pa vozil ni preusmerjala. V blokadi v neposredni bližini položajev so se znašla številna osebna vozila, avtobusi z otroki in tovornjaki z živino. Nihče ni civilistom preskrbel pijače in hrane ali jih poskušal evakuirati.

Tuji (večinoma srbski) vozniki tovornjakov v barikadi so hoteli obračunati s TO (Švajncer, 1993, str. 47).

Tik pred odhodom na bojni položaj se je pokazalo, da nekateri pripadniki TO sploh nimajo kompletne bojne opreme; manjkale so jim tudi lopatice in čutare, zato so bili občasno na položajih žejni, urejanje obrambnih položajev pa je bilo oteženo (Švajncer, 1993, str. 45-46).

Enote TO niso bile primerno oborožene s protiklepnim orožjem, glede na oborožitev, ki so jo pripadniki imeli ter na usposobljenost za bojno streljanje pa so bili obrambni položaji neustrezni, nezaščiteni in predaleč od ciljev. Razporeditev enot na splošno ni bila primerna situaciji, med seboj pa niso bile povezane v smislu ognjenega sistema. Med temeljne vsebine bojnega delovanja sodi tudi zračna obramba z opazovanjem in poročanjem ter zaščito. Čeprav je obstajala velika verjetnost letalskih napadov, so prvi naleti JLA enote TO ujeli povsem nepripravljene. Ob neorganiziranem izmiku brez kritja lastnih enot so bili pripadniki TO lahek cilj pilotov VL JLA.

Tudi za uspešno izvajanje obrambe na hitro roko sta pomembni inženirska ureditev položajev in maskirna disciplina. Med nasprotnikovim ognjenim delovanjem oz. ognjeno pripravo le zaklon vojaku omogoča preživetje, neopaženo premikanje, posedanje položajev ali izmikanje pa so pogoj za doseganje presenečenja. Pri spopadu na Medvedjeku poveljujoči niso poskrbeli za dosledno izvajanje omenjenih ukrepov.

V podporo bojnemu delovanju je bila na Medvedjeku dejavna civilna sanitetna služba z dvema voziloma, ob velikem tveganju so zdravstveno oskrbo, v kolikor so razmere to dopuščale, zagotavljale tudi nasprotniku.

Pri spopadu v Krakovskem gozdu je bilo na podlagi naučenih izkušenj že bistveno drugače. Na premišljeno izbrani lokaciji ob oviri je bila postavljena zaseda v obliki črke L. Na položajih so se nahajali izurjeni in spočiti pripadniki TO. Organizirana je bila skupina za ZO, ognjenemu udaru pa je sledil organiziran izmik, tako da med napadom letalstva na položajih ni bilo več pripadnikov TO. Slovenske sile so ob upoštevanju načel protiklepnega boja praktično brez izgub dosegle cilj. Oklepniki JLA so bili nevozni ali uničeni, posadke pa so morale vozila zapustiti, s tem pa so pripadniki JLA izgubili prednost ter ostali brez zaščite, mobilnosti in ognjene moči.

6 SPOPAD V TRZINU

6.1 PREDSTAVITEV DOGODKOV

Dogodki so povzeti po knjigi Obranili domovino (Švajncer, 1993, str. 107-113).

Po izpadu oklepne kolone 1. OKBR z Vrhniko 27. 6. 1991 ob 2.30 so domžalski miličniki po navodilu 55. Obm ŠTO Domžale s pomočjo gasilcev in delavcev Heliosa zjutraj postavili barikadi iz tovornjakov pri Trzinu in pri mostu čez Pšato pri Mengšu. Tanki so ju prebili, eden izmed oklepnih transporterjev pa je s poškodovano gosenico obstal pri drugi barikadi, za tem vozilom pa so obstali še dva transporterja BVP M 80A in vozilo za zveze MK ŠK (K 4906). Miličniki so za vozili postavili še eno barikado in kolono povsem blokirali. Ob 11.20 je 55. Obm ŠTO prejel ukaz 5. PŠTO za pogajanja in zaplembo vozil (Švajncer, 1993, str. 107, 109-110).

Načelnik Obm ŠTO stotnik Marjan Mahnič je v Mengeš poslal vod za protidiverzantsko delovanje iz Kamnika s 24 pripadniki, diverzantski vod iz Kamnika s 23 pripadniki in okrepljen vod zaščitne čete iz Domžal s 30 pripadniki. Pripadniki TO so bili oboroženi z avtomatskimi in polavtomatskimi ter ostrostrelskimi puškami, vod zaščitne čete pa s starimi nemškimi brzostrelkami MP M-40 ali pištolami. Za vodenje akcije je bil določen stotnik Bojan Končan, ki je za zbirno mesto enot določil tovarno Lek, kjer se je že nahajal POKV 2. jurišnega odreda TO, oborožen s 16 armbrusti. Enote so se kasneje premaknile do dvorišča osnovne šole v Trzinu, kjer je poveljnik določil naloge in vzpostavil zvezo z območnim štabom. Ob enih popoldne so bili položaji zasedeni. Diverzantski vod je zasedel položaje ob železniški progi Ljubljana-Kamnik na južni strani, protidiverzantski vod pa položaje na severni strani na pobočju hriba Onger proti Novemu Trzinu. Pripadniki zaščitne čete so zavarovali območje na vzhodu do osnovne šole (Švajncer, 1993, str. 110-111).

Stotnik Končan je nato odšel na pogajanja s poveljnikom JLA, kapetanom 1. st Radom Popovičem. S poveljnikom in poveljujočimi častniki, ki so bili zaradi situacije in šikaniranja prebivalcev zelo napeti, se je že pred tem pogovarjal pomočnik poveljnika domžalske milice Karlo Maks. Pogajanja so bila neuspešna (Švajncer, 1993, str. 111).

Ob 14.15 je po dovoljenju TO in SEM v bližini pristal neoborožen helikopter Gazela s hrano in vodo za JLA (Švajncer, 1993, str. 111).

Ob 14.20 so TO okrepili pripadniki oddelka SEM s poveljnikom Vinkom Beznikom. Ker enote TO niso imele sredstev zvez, njihov prihod ni bil najavljen, zaradi nepoznavanja maskirnih uniform in vozil SEM pa bi kmalu prišlo do prijateljskega ognja. Tudi Vinko Beznik pri pogajanjih ni bil uspešen, zato je enoto razporedil po položajih ob blokirani koloni. Kapetan Popović je po zvezi prosil nadrejene za okrepitev (Švajncer, 1993, str. 111).

Zaradi zapletanja situacije so se pripadniki TO in SEM pripravili za boj. Po dogovoru naj bi teritorialci napadli prvi transporter, ostala vozila pa SEM. Vinko Beznik je v tem času po zvezi prejel obvestilo nadrejenih, da v pomoč obkoljeni enoti prihajajo helikopterji Mi-8 s pripadniki 4. padalsko-diverzantske čete 63. padal. BR., zato je poveljnika JLA obvestil, da bo njihova intervencija za slovenske sile povod za odpiranje ognja (Švajncer, 1993, str. 111).

Stotnik Končan je v skladu z novimi podatki prerazporedil enote in za protidesantni boj določil diverzantski vod z dvema pridodanimi strelcema s protioklepnim orožjem. Enota je posedla položaje ob severni strani železniškega nasipa in ob 18.38 pričakala desant dveh helikopterjev med Depalo vasjo in plinsko postajo v Trzinu. Izkrvalo se je 26 vojakov s poveljnikom kapetanom Duškom Popovičem, teritorialci pa so se znašli v neugodnem položaju med dvema enotama JLA. Po povelju stotnika Končana je strelec z armbrustom sprožil, a je orožje zatajilo, izstrelek iz drugega orožja pa je oplazil vejo in zgrešil cilj. Z eksplozijo se je začel ogenj na vseh položajih. Kot okrepitev slovenskih sil je v boj vključil tudi okrepljen oddelek voda TO za protispecialno delovanje iz Domžal. Po približno 20-minutnem obstreljevanju se je diverzantski vod zaradi težkega položaja samovoljno umaknil proti staremu delu Trzina. Pri tem je na čistini ob cesti Ljubljana-Maribor padel Edvard Peperko. V hišo na Ljubljanski cesti 9 sta se morala s položaja umakniti tudi poveljnik Končan in strelec s protioklepnim orožjem. Stotnik Končan je iz hiše po telefonu poročal o situaciji poveljniku območnega štaba (Švajncer, 1993, str. 112).

V tem času je potekal tudi protioklepni in protipehotni boj s kolono JLA. Pripadniki SEM in TO so uničili vozilo za zveze in nevtralizirali dve vozili BVP. V boju sta bila ranjena pripadnika SEM in TO. V koloni JLA so bili štiri mrtvi, ostali pa so se predali. Pripadniki desantne enote JLA so imeli enega mrtvega in enega ranjenca, po nepreverjenih podatkih pa je bil mrtev tudi podčastnik v enem izmed helikopterjev, pilot pa ranjen (Švajncer, 1993, str. 112-113).

V zmedu po spopadu slovenske sile niso zavarovale območja in izvedle pregleda uničenih in poškodovanih vozil. Šele okoli 21. ure je domžalska milica obvestila Obm ŠTO, da so v Trzinu še vedno vojaki JLA. Nalogo je prevzel stotnik Končan s tremi pripadniki TO. Ko so se približali prvemu oklepniku, jih je presenetil rafal iz puške. Ugotovili so, da je vozilo nepoškodovano, vojaki pa so v vozilu čakali na razplet. Po pogajanjih s poveljnikom vozila in oskrbi z vodo so se vojaki okrog 23. ure v hudem nalivu predali (Švajncer, 1993, str. 113).

Med tem so se pripadniki JLA iz helikoptrskega desanta pod poveljstvom kapetana Popovića izmaknili v Depalo vas. Po obvestilu v Obm ŠTO je območje zavaroval 4. jurišni odred TO, pripadniki odreda pa ponovno niso bili obveščeni o prihodu SEM. Pripadnik TO je na miličnike sprožil strel iz ostrostrelske puške in k sreči zgrešil. Pripadniki SEM so pri preiskovanju terena odkrili desantno enoto, ki se je po opozorilnih strelah predala (Švajncer, 1993, str. 113).

V spopadu v Trzinu je padel pripadnik TO in štiri vojaki iz oklepne kolone, na obeh straneh je bilo več ranjencev, ki so jih z rešilnimi avtomobili po 19. uri odpeljali v Klinični center v Ljubljani. O spoštovanju mednarodnega vojnega in humanitarnega prava na slovenski strani pa zgovorno priča podatek, da so poleg čaja in hrane ujetniki dobili tudi suha oblačila, ki jih za pripadnike TO ni bilo (Švajncer, 1993, str. 112-113).

6.2 ANALIZA TAKTIKE IN TAKTIČNIH POSTOPKOV V SPOPADU

Dne 27. 6. 1991 ob 00.30 je 1. OKB/1. OKBR dobil ukaz, da zavaruje oz. blokira letališče Brnik. Bataljon je iz vojašnice na Vrhniki krenil ob 02.30 v dveh pohodnih kolonah tankov M-84, oklepnih transporterjev BVP M 80A, na začetju obeh kolon so sledila tovorna, tehnična in reševalna vozila. V koloni, ki je napredovala po avtocesti do Ljubljane ter po zahodni obvoznici v smeri Črnuče-Trzin-Mengeš-Moste-letališče Brnik, je poveljeval namestnik poveljnika bataljona. Oklepniki so ostali brez spremljevalnih vozil pri oviri na Brdu pri Ljubljani. Zaradi poškodb cestišča, ki so jih povzročili čelni tanki pri odzivanju tovornjakov in težke mehanizacije s ceste, je pri mostu čez Pšato pri Mengšu s poškodovano gosenco obstal oklepni transporter in zaprl pot še dvema transporterjema in vozilu za zveze, milica pa je hitro postavila še eno oviro za kolono.

Spopad v Trzinu je za proučevanje taktike in taktičnih postopkov zanimiv zaradi uspešnega sobojevanja enot TO in SEM, v spopadu pa je zaslediti več vsebin bojnega delovanja⁶, saj so slovenske sile izvajale protipehotni, protioklepni in protidesantni boj.

Medtem ko je bila domžalska milica o odhodu tankov z Vrhnike obveščena že ponoči, pa je 55. Obm ŠTO informacije dobival z zamudo. Prva opozorila so prišla s strani 551. Odreda TO za specialne naloge, kjer so poslušali frekvence milice. Prve informacije o situaciji pri Trzinu je dobil štab TO ob 6.30, šele ob 11.20 pa je prišel ukaz o zaplembi vozil s strani 5. PŠTO.

Enote TO so bile solidno oborožene tudi s protioklepnim orožjem, čeprav vsi pripadniki niso imeli pušk (Švajncer, 1993, str. 111).

Vse enote TO so se okrog 12.30 zbrale v pripravljalnem rajonu, od koder so se premaknile na dvorišče osnovne šole v Trzinu, kjer je poveljnik, stotnik Bojan Končan podrejenim poveljnikom izdal ukaz. Sam je določil tudi skupino za protioklepni boj. Skupina za protidesantni boj v tem trenutku ni bila določena, prav tako ne skupina za zračno obrambo. Podrejene enote so bile razporejene okrog blokirane enote JLA in so ob njih popoldne posedle položaje (Švajncer, 1993, str. 110-111).

V tem času je napetost med pripadniki JLA naraščala, saj vojakom ni uspelo popraviti gosence, z glasnim zmerjanjem pa je civilno prebivalstvo še stopnjevalo pritisk. Eden izmed poveljujočih je med preklinjanjem miličnikom grozil s pištolo. Pogajanja o predaji so bila neuspešna, eden izmed častnikov pa je po vtisu pogajalcev želel sodelovati s TO in milico (Švajncer, 1993, str. 110-111).

Zaradi pomanjkanja sredstev zvez bi pred napadom skoraj prišlo do tragedije. TO je okrepil oddelek SEM, pripadniki TO pa o njihovem prihodu niso bili obveščeni. Prav tako niso poznali maskirnih uniform SEM, zato bi kmalu prišlo do prijateljskega ognja.

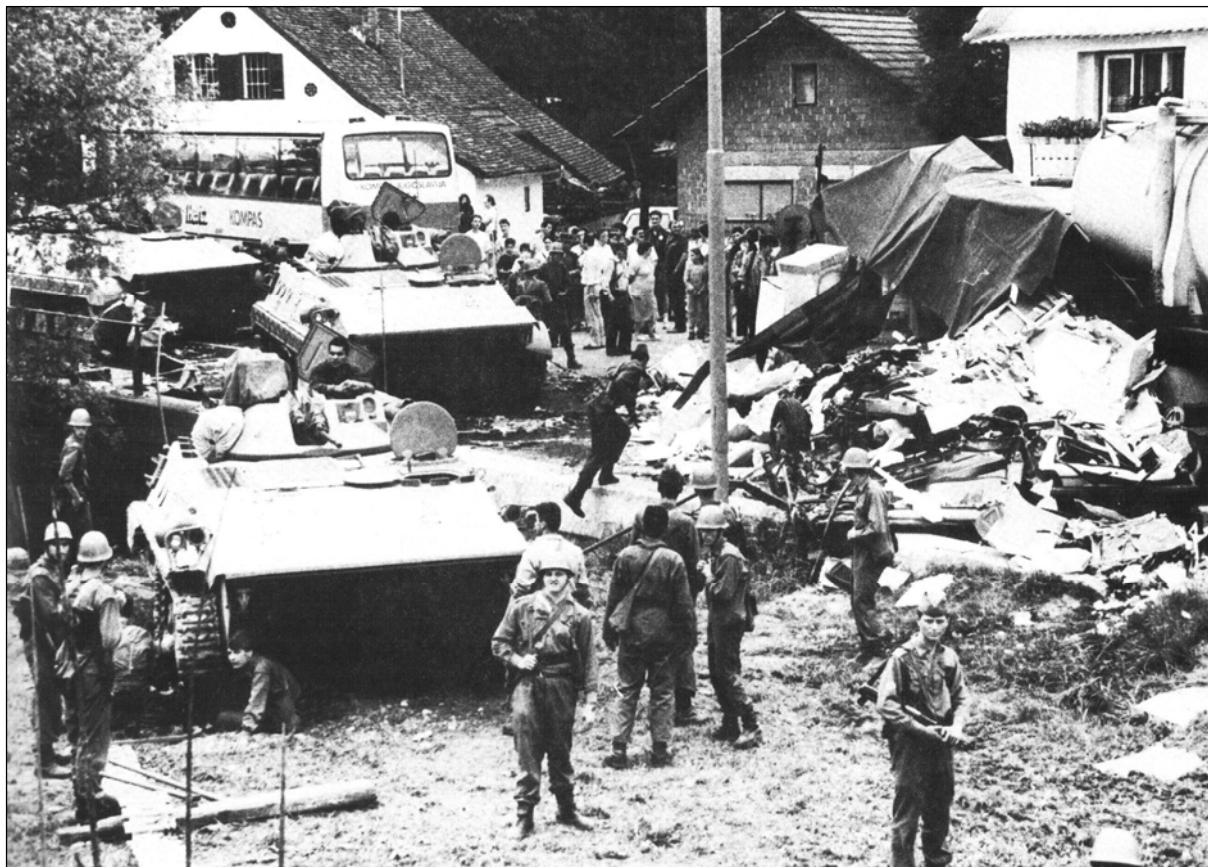
Zaradi neugodnega položaja in obkolitve je poveljujoči enote JLA zahteval okrepiteve. Po zvezah SEM je bilo sporočeno, da prihajajo helikopterji Mi-8 z desantno enoto, po prihodu SEM pa je stotnik Končan na novo določil bojni razpored ter za protidesantni boj določil

---

⁶ Temeljne vsebine bojnega delovanja sestavljajo protipehotni, protioklepni, protidesantni in protielektronski boj ter zračna obramba (Unger et al., 2004, str. 36-40).

diverzantski vod Kamnik z dvema pridodanima strelcema s protioklepnim orožjem (Švajncer, 1993, str. 112).

Slika 5: Blokirana oklepna kolona v Trzinu

Vir: Žnidaršič (1991, str. 15)

Okoli 18.30 sta priletela dva helikopterja JLA in čez nekaj minut pristala okrog 250 metrov južno od železniške proge, izkrcalo pa se je 27 pripadnikov posebnih enot JLA. Ni povsem jasno, zakaj slovenske sile niso odprle ognja, ko sta bila helikopterja še v zraku.

Ob pristanku helikopterjev se je diverzantski vod znašel med oklepniki in desantno enoto brez možnosti prikritega izmika in po silovitem pritisku so se pripadniki TO samoiniciativno začeli izmikati, pri čemer je en teritorialec padel. Na položajih sta nekaj časa ostala le stotnik Končan in še en pripadnik TO.

Pripadniki SEM in zaščitne čete Domžale so se v tem času borili z blokirano enoto. Za protioklepni boj dobro usposobljeni pripadniki SEM so nevtralizirali dva oklepnika, uničili vozilo za zveze in skupaj s TO zajeli posadke, ki so se predale. Pri tem je bila storjena velika napaka, saj je en oklepnik ostal nepoškodovan, posadka pa je v vozilu čakala na razplet. Po spopadu niso bile določene skupine za zavarovanje območja ter pregled nasprotnika oz.

materialno-tehničnih sredstev (MTS). Šele okrog 21. ure zvečer so z domžalske milice sporočili v Obm ŠTO, da so v Trzinu še vedno vojaki JLA. Posadka se je predala okoli 11. ure (Švajncer, 1993, str. 113).

Ker slovenske sile niso zavarovale širšega območja spopada, se je desantna skupina izmaknila na območje Depale vasi. Območje je obkolil 4. jurišni odred TO, zaradi že omenjenih težav z zvezami pa ni nihče pričakoval prihoda SEM. Pripadniki TO so miličnike imeli za nasprotnike in na njih streljali. Po usklajevanju s TO so pripadniki SEM preiskali območje in zajeli nasprotnikovo enoto.

Spopad v Trzinu (pa tudi drugi) priča, kako pomembno je informacijsko obvladovanje bojišča in nemoten pretok informacij med enotami. Slovenska milica je kot ustaljen, dobro opremljen in usposobljen organ razpolagala s sredstvi zvez in ažurnim pretokom informacij, TO pa je na tem področju zaostajala. Informacije so do štabov prihajale z zamudo, večkrat šele s strani milice, taktične enote na terenu pa pogosto niso imele niti najosnovnejših informacij in so bile odvisne od kurirskih in stacionarnih telefonskih zvez.

Sobojevanje SEM in TO se je v Trzinu izkazalo za zelo uspešno, do težav je prihajalo le zaradi neinformiranosti TO o prihodu SEM in slabi e prepoznavnosti maskirnih uniform milice. Pripadniki SEM so s svojo izurjenostjo v oborožitvi, boju v urbanem okolju in motivacijo najbrž prevesili tehtnico na stran slovenskih sil, ki so kljub nekaterim napakam z majhnimi izgubami izvedle zadano nalogo.

Na strani JLA je bilo napak več. V prvi vrsti preseneča delitev bataljona že pri izpadu iz vojašnice na Vrhniki in izbor smeri oz. zahtevne trase premika preko urbanih območij s slabimi komunikacijami in pričakovanimi ovirami. Oklepni bataljon je sicer dosegel cilj, a z znatnimi izgubami, saj sta koloni ostali brez tovornih vozil z oskrbo in strelivom, v Trzinu so za tanki po preboju ovire ostali trije oklepni transporterji z vozilom za zveze in dvema visokima častnikoma. Območje je bilo res ozko grlo, vendar bi okrepljena tankovska četa morala območje zavarovati, izvleči okvarjeno vozilo, ga usposobiti oz. evakuirati posadko ter nadaljevati pot kot celota. Blokirani del je kljub solidni ognjeni moči in zaščiti zaradi nepremičnosti v Trzinu ostal obsojen na poraz.

7 SPOPADI Z ENOTAMI JLA NA RELACIJI MARIBOR-ŠTRIHOVEC TER SPOPAD Z ENOTAMI JLA NA OBMOČJU MEJNEGA PREHODA ŠENTILJ

7.1 PREDSTAVITEV DOGODKOV

V noči s 25. na 26. junij so redni miličniki in oddelki PEM okrepili vse cestne mejne prehode na območju odgovornosti Uprave za notranje zadeve Maribor. Po zamenjavi zastav in tabel 26. 6. 1991 so se začele grožnje s strani JLA, ki je obmejne stražnice prejšnji dan močno okrepila, zvečer istega dne pa je obmejna enota JLA obkolila mejni prehod Jurij. Zahteve po odstranitvi novih tabel in slovenske zastave so bile zavrjene in ponoči se je enota umaknila (Švajncer, 1993, str. 143-144).

V četrtek, 27. 6. 1991 je malo pred 9. uro oddelek za ljudsko obrambo začel postavljati pred vhode mariborske vojašnice Franca Rozmana - Staneta (Kadetnica) barikade (Švajncer, 1993, str. 144). Ob 9.05 je blokado prebila in iz vojašnice odpeljala kolona desetih tankov T-55 s poveljniškim vozilom in nekaj tovornimi vozili v smeri Šentilja (Cehnar, 2006, str. 8). Sledila ji je druga kolona proti Dravogradu. Operativna skupina je enote TO in milice takoj usmerila za kolonami JLA in ukazala postavitev barikad (Švajncer, 1993, str. 144).

Miličniki so ob pomoči civilistov postavili prvo barikado na mostu čez Pesnico in železniškem prehodu. Ko se je kolona JLA pod poveljstvom podpolkovnika Vučkovića ustavila, so postavili ovire tudi s hrbta in ji tako onemogočili povratek. Vojaki so poskušali ovire odstraniti, a brez uspeha, pri čemer so pripadniki milice vojski zagrozili z orožjem. Okoli 12. ure so tankisti JLA začeli ovire obstreljevati. Tovornjaki so se vneli in goreli do naslednjega jutra. Okoli 17.30 so pripadniki TO pod poveljstvom stotnika Stojana Ledineka na tanke izstrelili štiri rakete fagot, ki pa so zaradi slabe usposobljenosti strelcev in drugih vzrokov zgrešile. Tankisti so vrnilo ogenj (Švajncer, 1993, str. 144).

Zaradi nočnega naliva razmočena zemlja je blokirani koloni onemogočila manevriranje, vendar so vojaki že zgodaj zjutraj začeli odstranjevati zgorela vozila iz blokade. Ostrostrelci PEM ob tem niso dobili dovoljenja za odpiranje ognja. Okoli 7. ure je tankovska kolona odstranila ovire in zapeljala naprej, v Ranci pa jih je ustavila nova barikada z vagonov na železniškem prehodu. Barikada je bila nebranjena, saj je združeni odred TO Maribor pod poveljstvom majorja Jožeta Škofa prispel prepozno. Vojaki JLA so vagone odpeli in jih s tanki odmaknili ter nadaljevali pot. Pri Kaniži sta dva tanka obtičala v potoku in močvirju, posadki pa sta se naslednji dan predali (Švajncer, 1993, str. 144-145).

Ob 10.30 se je kolona JLA ustavila pred branjeno barikado v Štrihovcu, kjer je bilo postavljeno večje število težkih tovornih vozil in 20 vagonov. Na položajih so se pod poveljstvom stotnika Jerneja Bračka nahajali četa 711. Odreda TO, vod TO Pesnica in četa TO iz Murske Sobote. Dva tanka sta se poskusila prebiti naprej, zato so enote TO in milice uporabile protioklepno orožje. En tank je bil zadet, posadka pa ranjena. Vojaki so se predali, poveljnik pa je vozilo odpeljal nazaj (Švajncer, 1993, str. 145).

Med 11. in 12. uro sta dve letali JLA raketirali in streljali po barikadi in položajih TO, vendar žrtev ni bilo. Ob drugem napadu štirih letal so umrli štirje vozniki tovornih vozil v barikadi, ki

so iz postaje milice Pesnica pobegnili nazaj k vozilom. Na položajih TO so bili trije pripadniki ranjeni, v Šentilju pa dva miličnika (Švajncer, 1993, str. 145). Drugi napad so morali piloti JLA predčasno prekiniti, saj so zaradi kršenja meje z Avstrijo posredovala letala avstrijskega vojaškega letalstva (Cehnar, 2006, str. 11).

Pri poskusu preboja ovire sta obstala še dva tanka, zato je cela kolona ponovno obstala. Po večkratnih pogajanjih so se pripadniki JLA 29.6.1991 popoldne predali, pred tem pa onesposobili tanke. V noči pred predajo je iz enote že pobegnilo 16 vojakov (Švajncer, 1993, str. 146).

Zaradi pomanjkljivega zavarovanja zajetih vozil so del opreme in oborožitve odnesli civilisti (Švajncer, 1993, str. 146).

Zajete tanke so tankisti v TO in usposobljeni civilisti čez nekaj ur opremili s slovenskimi simboli in jih pripeljali oz. privlekli v Šentilj. Ponoči z 29. na 30. junij so do tankov prepeljali 27 tankistov TO in štiri prebegle slovenske mehanike iz JLA, ki so šest od desetih tankov in transporter usposobili za boj. Dne 30.6.1991 je tako TO oblikovala tankovsko četo 7. PŠTO pod poveljstvom stotnika Borisa Pavalca (Švajncer, 1993, str. 155-156).

Za oblikovanje tankovske čete je imel veliko zaslug stotnik Cehnar, saj se je po zavzetju tankov samoiniciativno odločil, da oklepnikov ne uniči, kot mu je bilo naročeno (Cehnar, 2006, str. 12).

Mejni prehod Šentilj so branili pripadniki mejne milice in PEM, za poveljnika enot TO pri obrambi prehoda pa je bil postavljen stotnik Srečko Cehnar, ki je v sodelovanju z milico na položaje razporedil okoli 100 pripadnikov dveh vodov 711. odreda TO, voda za protidiverzantsko delovanje in 23. odreda TO. Sestavil je tudi protioklepno skupino, če bi se tanki prebili do mejnega prehoda. Na slovenski strani se je oboroženim silam pridružilo tudi deset šentiljskih lovcev (Švajncer, 1993, str. 150-152).

Na območju se je nahajala tudi enota gibanja SAMO⁷, vendar stotnik Cehnar z njimi ni mogel koordinirati aktivnosti, pustil jim je le častnika za povezavo (Cehnar, 2006, str. 11).

Na strani JLA je bilo v obmejni stražnici Šentilj okoli 80, v stražnici Ceršak nekaj kilometrov stran pa 30 vojakov. Vzhodno od prehoda Šentilj se je nahajala še četa JLA. Enote so bile dobro oborožene, tudi z mitraljezi, ostrostrelskimi puškami in protioklepno orožjem. Dne 28.6.1991 so štirje helikopterji JLA na Ceršaku izkrcali še 49 pripadnikov zvezne milice (Švajncer, 1993, str. 150).

Morala vojakov JLA je zelo padla, ko so težko pričakovani tanki na območje mejnega prehoda prispeli kot udarna sila TO, v noči z 29. na 30.6. pa je prebegel vojak JLA slovenski strani razkril tudi pomembne podatke o moči, sestavi, oborožitvi in položajih JLA. TO je 30.6. dopoldne po megafonu vojake pozivala k pobegu, kar je 20 pripadnikov, večinoma Slovencev tudi storilo (Švajncer, 1993, str. 150-151).

---

⁷ Nacionalistično gibanje SAMO si je prizadevalo za samostojno Slovenijo, sodelovali so z VO RSLO in bili udeleženi tudi pri incidentu v Pekrah in drugih dogodkih pred in med vojno (Kdo smo, 2007).

Na podlagi podatkov in po odobritvi 71. Obm ŠTO je stotnik Cehnar izdelal načrt obkolitve štirih stražnic in čete JLA na območju odgovornosti. Med izvedbo obkoljevanja je prišlo tudi do prvega večjega spopada, pri tem pa sta bila zajeta dva izvidnika TO, ki sta bila nato ujetnika do 2.7.1991 (Švajncer, 1993, str. 151).

V ponedeljek, 1.7.1991 je na območju vladalo delno zatišje, TO pa je za napad pripravljala tanke. Naslednji dan je bilo med teritorialci čutiti posledice grozilnega govora načelnika GŠ JLA generala Blagoja Adžića. Ta dan je TO prejela nekaj sredstev zvez. Okoli 13. ure je poveljnik 71. Obm ŠTO Maribor, major Franc Rudolf ukazal napad na JLA. Stotnik Cehnar je obvestil podrejene enote in izdal ukaz tankovski četi (Švajncer, 1993, str. 151).

Ob 13.30 so tankisti odprli ogenj in na položaje JLA vzhodno od mejnega prehoda Šentilj izstrelili 65, na območje stražnice pa 25 granat. Četa JLA se je morala umakniti do stražnice Ceršak, kjer so se skupaj s posadko stražnice in zveznimi miličniki pozno popoldne predali (Švajncer, 1993, str. 151).

Pripadniki JLA ob mejnem prehodu Šentilj so na ogenj najprej odgovorili z dvema netrajnima topoma in minometoma ter pehotnim orožjem, potem pa so se umaknili, del posadke tudi v Avstrijo. Naslednji dan so se zjutraj predali brez boja, prav tako pa posadke obmejnih stražnic Špičnik in Sladki vrh (Cehnar, 2006, str. 18).

Po zavzetju položajev in stražnic je TO zavarovala in pregledala območje, zasegla orožje in strelivo ter v zavzetih objektih namestila posadke (Švajncer, 1993, str. 151).

7.2 ANALIZA TAKTIKE IN TAKTIČNIH POSTOPKOV V SPOPADIH

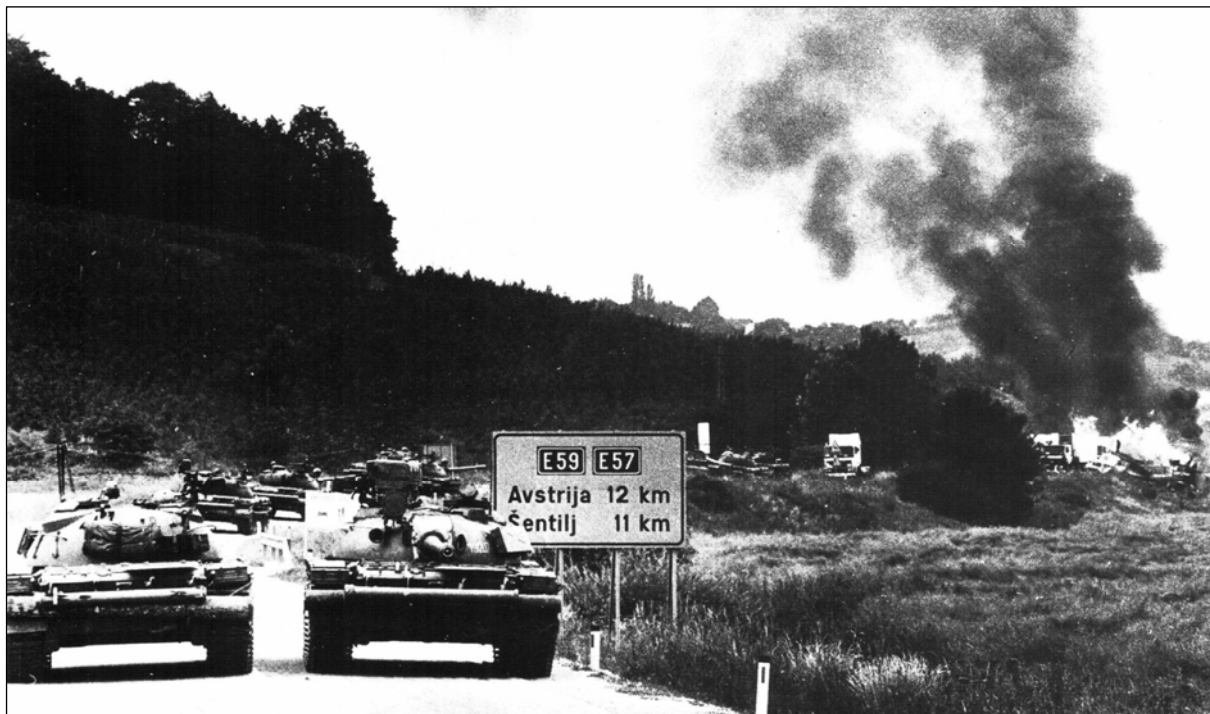
V dneh pred začetkom sovražnosti je JLA močno okrepila nadzor nad mejnim pasom na Štajerskem, izvajali so tudi številne premike za demonstracijo moči in zavajanje. TO in milica sta prav tako okrepili nadzor nad območjem, TO je vpoklicala rezerviste. Aktivnosti JLA in prisotnost velikega števila vojakov na območju ne presenečajo, saj je bil meddržavni prehod Šentilj najpomembnejši cestni mejni prehod v Jugoslaviji in najpomembnejša povezava zahodne Evrope z Balkanom ter kot tak strateškega pomena.

Za začetek agresije velja izhod tankovske čete iz Maribora proti mejnemu prehodu Šentilj dne 27.6.1991 ob 9.05. Kolono je ustavila ovira pri Pesnici, v kateri so bila med seboj povezana tovorna vozila, zato je tanki niso mogli odriniti, vzdržala pa je tudi tankovski ogenj. Oviro so postavili pripadniki milice s pomočjo cestnega podjetja in civilistov, izbrana lokacija pa je ob branjenju ovire omogočala dober nadzor nad kolono. Ovira na začetju kolone je JLA onemogočala povratek. Kljub neučinkovitosti protioklepne skupine, ki za streljanje s sistemi fagot ni bila usposobljena in nerazumljivi prepovedi delovanja ostrostrelcev milice, je enota JLA obstala za skoraj 20 ur (Cehnar, 2006, str. 8-9).

Naslednja barikada na železniškem prehodu pri Ranci je JLA zadržala le za kratek čas, ker ni bila branjena, odred TO iz Maribora, zadolžen za obrambo, je namreč na lokacijo prispel prepozno. Tudi pri spopadih za Šentilj se je kot velika pomanjkljivost na strani slovenskih sil pokazalo pomanjkanje sredstev zvez, kar je močno vplivalo na delovanje enot na taktični ravni. Stotnik Srečko Cehnar, poveljujoči enotam za obrambo Šentilja, je za napredovanje

tankov proti meji izvedel šele s televizijskih poročil (Švajncer, 1993, str. 144).

Slika 6: Zavarovanje začelja tankovske kolone pred oviro pri Pesnici

Vir: Žnidaršič (1991, str. 21)

Kakšen kilometer za oviro je oklepna kolona izgubila dva tanka, ki sta zapeljala s ceste in obstala, pri čemer preseneča ravnanje enote, ki oklepnikov ni izvlekla, ampak je prodirala naprej. Kolona je medtem prispela do branjene ovire pri Štrihovcu, kjer je ob poskusu preboja TO s protioklepnim orožjem streljala na dva tanka. Pokazala se je neučinkovitost protioklepnega orožja, saj je bil zadeti tank le malo poškodovan, lažje pa je bila ranjena posadka, ki se je brez poveljnika predala. V naslednjih urah sta sledila dva naleta letal JLA, ki pa kljub veliki materialni škodi in civilnim žrtvam ovire nista uničila. Ob ponovnem poskusu preboja ovire sta obstala še dva tanka. V tem trenutku je četa izgubila že 40 odstotkov tankov, kar je že ogrozilo njeno zmožnost za delovanje. Preostalih šest tankov in poveljniški oklepnik so obstali, naslednji dan, 29.6.1991 popoldne, pa so se posadke predale, še pred tem pa onesposobile oklepnike. Poveljujoči je namreč ocenil, da se obkoljena enota nahaja v brezizhodnem položaju in da cilja ne bi bilo mogoče doseči.

Štirje tanki, ki so obstali ob poti, so bili nerazumljivo prepuščeni civilistom, ki so jih oplenili, milica je reagirala prepozno in lahko le še zavarovala gola vozila. Ob nestrokovnem ravnanju z oborožitvijo in strelivom bi lahko prišlo do nesreče s težkimi posledicami.

Po zajetju tankovske čete je stotnik Srečko Cehnar prejel ukaz o uničenju tankov. V kritičnem trenutku je poveljujoči častnik pokazal samoiniciativo in ukaza ni upošteval, s tem pa je TO prišla do pomembnega vojnega plena. Z zajetimi in usposobljenimi oklepniki je TO brez

izgub dosegla predajo obmejnih stražnic in njihovih posadk na območju. Poleg velike ognjene moči tankovskih topov je bil za pripadnike JLA hud psihološki udarec prizor, ko so težko pričakovani tanki pripeljali pred njihove položaje s slovenskimi oznakami. Na drugi strani ta medijsko pokrit dogodek ustanovitve tankovske čete 7. PŠTO in njen uspešni ognjeni krst izredno vplivala na moralo civilnega prebivalstva in pripadnikov TO po Sloveniji.

Do odločilnega spopada na območju mejnega prehoda Šentilj je prišlo 2.7.1991. Enote JLA so s četo zasedle dominanten hrib Bolt vzhodno od prehoda in položaje utrdile z vkopavanjem. Položaji so omogočali dober pregled in nadzor nad celo dolino z mejnim prehodom in prikrit dostop do bližnje stražnice Ceršak za oskrbo in izmik. V slabšem položaju je bila posadka obmejne stražnice, saj se je ta nahajala na majhnem prostoru med mejnim prehodom in državno mejo brez možnosti manevra. Skupaj so enote JLA ob mejnem prehodu štejele 113 vojakov, v stražnici Ceršak v bližini je bilo 80 vojakov in 49 zveznih miličnikov, na širšem območju pa je bilo še več stražnic. Enote so bile dobro oborožene z avtomatskimi in ostrostrelnimi puškami, mitraljezi, puškomitraljezi z dvema minometoma 82 mm in večjo količino protioklepnega orožja (Cehnar, 2006, str. 15-16).

Na slovenski strani so enote TO na območju mejnega prehoda štejele 240 pripadnikov, sodelovali so tudi miličniki mejne policije in oddelek PEM. Enote so bile bistveno slabše oborožene od nasprotnika, glavno udarno moč pa so predstavljali štiri tanki z bojnim kompletom streliva (Cehnar, 2006, str. 16).

Pomemben vir podatkov o moči, razporedu in morali nasprotnikovih sil so bili prebegli vojaki, izvidovanje pa se je končalo neuspešno, saj sta bila dva izvidnika TO zajeta (Švajncer, 1993, str. 150-151).

Pred napadom so pripadniki TO izvedeli za grozilni govor načelnika GŠ JLA, poveljujoči pa so podrejenim pojasnili položaj in jim povrnili bojno moralo. Zagotovljenih je bilo nekaj sredstev zvez (Cehnar, 2006, str. 16).

Po ukazu za napad je stotnik Cehnar ukaz in svojo zamisel posredoval podrejenim, najprej tankovski četi, ki je ob 13.30 izstrelila prve opozorilne granate na hrib Bolt, v bližino položajev JLA. Tankisti so pri napadu na JLA nekaj položajev odkrili s prevaro, saj so posadke s protioklepno orožjem streljale tudi na nastavljeni pokvarjeni tank ob mejnem prehodu in s tem odkrile položaje. O dejstvu, kako pomembno je utrjevanje obrambnih položajev, priča podatek, da je bilo na položaje JLA izstreljenih 65 granat, po intenzivnem triurnem odporu pa se je četa z le nekaj ranjenimi izmaknila šele, ko je bilo uničenih več skupinskih orožij. Enota se je skupaj s posadko stražnice Ceršak in zveznimi miličniki predala pozno popoldne, ko je TO z enim tankom obkolila stražnico. Za ranjence JLA je poskrbela reševalna ekipa bolnišnice Maribor (Cehnar, 2006, str. 17-18).

En tank je bil pridodan enoti za napad na obmejno stražnico. Posadka stražnice ni imela veliko možnosti za preživetje, zato so se vojaki po 25 izstreljenih granatah izmaknili v gozd, naslednje jutro pa so se po obkolitvi predali (Cehnar, 2006, str. 18).

Enote TO so po zavzetju mejnega prehoda Šentilj in stražnice Ceršak zavarovale območje in ga pregledale. Zaplenjeno orožje, strelivo in MTS so pripadniki TO zbrali in poslali v Maribor za opremljanje novih enot. TO je 2. julija prevzela varovanje slovensko-avstrijske meje na

območju in oblikovala posadke stražnic, ki so svoje naloge opravljale do avgusta, ko je nadzor nad mejo prevzela milica (Švajncer, 1993, str. 151).

Kot posledica odmevne zmage slovenskih sil v Šentilju so sledile še predaje moštev drugih obmejnih stražnic (Cehnar, 2006, str. 18-19).

Spopadi za Šentilj sodijo med najodmevnejše vojaške zmage slovenske osamosvojitvene vojne. Slovenske sile so uspešno ustavile prodor močnejšega nasprotnika in z zaplenjenimi tanki osvobodile mejni prehod strateškega pomena.

8 ZAKLJUČEK

Namen zaključne naloge je bil preverjanje in iskanje skupnih značilnosti taktike in taktičnih postopkov v slovenski osamosvojitveni vojni, kar sem izvedel na podlagi treh reprezentativnih primerov spopadov.

Pri proučevanju in primerjavi spopadov je treba upoštevati okrnjeno sposobnost izvajanja taktičnih postopkov in upoštevanja teorije taktike s strani TO in milice. Razlogi za odstopanja so predvsem slaba opremljenost enot z oborožitvijo in MTS ter temu primerna usposobljenost in formacijska struktura sil. TO je morala skoraj čez noč iz rezervne teritorialne vojaške formacije postati nosilec oboroženega odpora. Zaradi slabše oborožitve, ki je obsegala le pehotno in lahko protioklepno orožje, so enote TO večinoma delovale v obliki zasednega delovanja in oviranja bojnega delovanja nasprotnika. Zasede omogočajo slabše oboroženim silam, da z izkoriščanjem konfiguracije terena in časa z usteznim bojnim razporedom izničijo svoje pomanjkljivosti. Z oviranjem bojnega delovanja JLA so slovenske sile ustavljale nasprotnika na zanj neugodnih lokacijah, usmerjale premike enot na vnaprej izbrane smeri, jih napadale in zadrževale ter tako izčrpavale enote, ki so se znašle odrezane od vojašnic in posledično brez možnosti oskrbe s hrano, vodo, strelivom, sredstvi in svežimi okrepitevami.

Enote TO niso imele na razpolago orožja za zračno obrambo, zaradi letalskih napadov in desantov pa se relativno kratki boji niso razvili. Zaradi pomanjkanja orožja za ognjeno podporo, je bil manever med spopadom otežen, tudi pri spopadih za Šentilj in obmejno stražnico Ceršak tanki TO niso odigrali vloge ognjene podpore pri udaru pehote.

Oviranje oklepnih enot na komunikacijah je za TO pomenilo ustvarjanje možnosti za protioklepni boj. V veliko primerih slabo usposobljeni strelci z omejenimi lahкими protioklepnimi sredstvi niso zadeli niti mirujočih ciljev na majhnih razdaljah, protioklepni boj z vozili v premiku pa bi pomenil le nepotrebno izpostavljanje.

Za uspešno bojevanje je izrednega pomena tudi zagotovitev delovanja, pri čemer se je TO v času vojne večinoma navezovala na strukture civilne obrambe ter civilno prebivalstvo. Zelo učinkovit sistem izdelave in postavljanja ovir, prevozov, prehrane in zdravstvene oskrbe enot se je naslanjal na koncept splošne ljudske obrambe. Civilni prebivalci so večkrat sodelovali tudi samoiniciativno, saj so pri Štirhovcu npr. pomagali postavljati ovire in sodelovali pri odvozu zaplenjenih tankov, v Trzinu varovali poveljnika, ko je ta telefoniral na poveljstvo itd.

Poleg tehnične podrejenosti, se je vsaj prve dni vojne kot šibka točka izkazal sistem vodenja in poveljevanja, do določene mere tudi zaradi pomanjkanja sredstev zvez. Brez nedvoumnih in pravočasnih ukazov poveljniki taktičnih enot tudi s širokimi pooblastili ne morejo učinkovito reagirati na bojišču, saj ne poznajo celotne slike. Veliko napak je bilo storjenih prve dni, ko se nekateri posamezniki v poveljstvih niso zavedali, da je Slovenija v vojni, posledično pa so bile zapravljenе nekatere priložnosti za uničenje nasprotnika.

Kot pozitivno je treba izpostaviti hitro učenje na podlagi bojnih izkušenj. Po prvih napadih letalstva, ki so enote TO na Medvedjeku presenetili, so se teritorialci v Krakovskem gozdu s prilagajanjem časovnemu okviru naletov pravočasno in brez žrtev izmaknili. Drugi primer je uporaba maskiranja in utrjevanje obrambnih položajev. Ker na vajah iz različnih razlogov tega enote niso izvajale, so se pripadniki TO v prvih spopadih preveč izpostavljali

nasprotnikovemu ognjenemu delovanju. V Krakovskem gozdu so bili položaji zasede utrjeni in maskirani.

Skladno s prvimi pozitivnimi bojnimi izkušnjami in konsolidacijo, podporo prebivalstva, dobro informiranostjo in zaupanjem v poveljujoče, je po uvodni negotovosti kljub tehnični inferiornosti rasla tudi bojna morala.

Vzroke za neuspeh JLA je treba iskati v vseh segmentih taktike. Enote za spopade niso bile pripravljene, saj je v prvi vrsti razpadel obveščevalni sistem JLA v Sloveniji. Poveljujoči niso doumeli, da je JLA tuja vojska na tujem ozemlju in da ne morejo računati na kakršnokoli podporo državljanov Slovenije. JLA ni bila sposobna pravočasno odkrivati nasprotnikovih enot, taktične enote niso izvajale izvidovanja svojih premikov, zaradi blokad vojašnic pa niso mogle računati na oskrbo s hrano, vodo, materialom in okrepitvami.

Oklepne kolone v obravnavanih primerih se ob stiku z ovirami niso formirale v bojni razpored in odločno napadle nasprotnika, poveljujoči so večinoma reagirali omahljivo in prepozno. Kljub premoči v tehniki bi JLA morala v blokadah za preboj uporabljati izkrcano pehoto ob ognjeni podpori tankov in letalstva, ne pa čakati kaj se bo zgodilo in improvizirati glede na potek dogodkov.

Kljub solidnemu sistemu zvez poveljniki na terenu pogosto niso mogli komunicirati z nadrejenimi v vojašnicah ali z drugimi enotami ter letalstvom, najvišji vrh JLA pa se je pogosto vmešaval v taktične odločitve. Zaradi pomanjkljive zaščite zvez so radioamaterji prestregli veliko sporočil.

Bojna morala v JLA je bila slaba. Naborniki narodnostno mešane sestave ob strogi cenzuri informacij niso bili pripravljene umirati v tuji deželi in spopadih z večkrat neznanim nasprotnikom. Fanatični poveljniki brez jasnih ukazov niso bili deležni njihovega zaupanja, zato so bili prebegi pogosti, enote pa so se vdale takoj, ko je bilo to mogoče.

Na podlagi analize obravnavanih spopadov lahko zastavljeni hipotezi potrdim kot pravilni. TO in slovenska milica sta se v osamosvojitveni vojni v taktičnem smislu uspešno prilagodili omejeni bojni moči in oborožitvi, z uspešnim vodenjem in poveljevanjem, zadostno usposobljenostjo, visoko motivacijo in poznavanjem prostora pa je bila dosežena vojaška zmaga. JLA na drugi strani ni bila uspešna zaradi slabe obveščevalne priprave, podcenjevanja nasprotnika, slabega vodenja in poveljevanja, slabe bojne morale in številnih taktičnih napak.

LITERATURA

- Cehnar, S. Dogodki Šentilj 1991; seminarska naloga. Poveljniško štabna šola, Poljče, 2006.
- Furlan, B, Rečnik, D., Vrabič, R, Maraš, V., Cerkovnik, J., Špur, B., Šonc, M., Tušak, M., Ivanuša, M., Gorjup, B., Kojadin, M., Lasič, K., Unger M. Vojaška doktrina. Defensor, d.o.o., Ljubljana, 2006
- Kolšek, K. Spomini na začetek oboroženega spopada v Jugoslaviji 1991. Založba Obzorja, Maribor, 2001.
- Lovšin, A. Skrita vojna: spopad varnostno-obveščevalnih služb 1990-1991. Alpe avto, d.o.o., Založba Mladinska knjiga, d.d., Ljubljana, 2001.
- Nanut, K. Osamosvojitvena vojna na Slovenskem v letu 1991. Vojna za Slovenijo 1991 – Vojaška zgodovina. 2001, let. 2, št. 2/01 (4), str. 11-44.
- Od plebiscita do razglasitve samostojnosti. Slovenska vojska. Maj 2001, praznična številka, str. 6-8.
- Švajncer, J. Obranili domovino. Viharnik, Ljubljana, 1993.
- Švajncer, J. Tako smo zmagali. Slovenska vojska. Maj 2001, praznična številka, str. 9-15.
- Unger, M., Lukman, R., Rode, A., Beslič, I. Taktika; skripta. Center vojaških šol, Ljubljana, 2004.
- Završnik, A. Taktika delovanja enot Teritorialne obrambe v vojni za obrambo samostojne Slovenije; diplomsko delo. Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede, Ljubljana, 1997.
- Žnidaršič, J. Vojna za Slovenijo. Cankarjeva založba, Ljubljana, 1991.

VIRI

- Kdo smo. Harvardi. http://www.harvardi.com/kdo_smo.php (24.8.2007).
- Teritorialna obramba Republike Slovenije. Wikipedija (14.7.2007).
http://sl.wikipedia.org/wiki/Teritorialna_obramba_Republike_Slovenije (28.7.2007).
- Slovenian war map. Wikipedija (26.11.2006).
http://sl.wikipedia.org/wiki/Slika:Slovenian_war_map.jpg (24.8.1991).
- Slovenska osamosvojitvena vojna. Wikipedija (17.7.2007).
http://sl.wikipedia.org/wiki/Slovenska_osamosvojitvena_vojna (28.7.2007).
- Seznam korpusov JLA. Wikipedija (22.10.2006).

http://sl.wikipedia.org/wiki/Seznam_korpusov_JLA (28.7.2007).

Jugoslavenska narodna armija. Vojska.net (2006).

<http://www.vojska.net/hrv/oruzane-snage/jugoslavija/ustroj/1991/> (28.7.2007).

SEZNAM SLIK IN PREGLEDNIC

- Slika 1: Prikaz operacij JLA med slovensko osamosvojitveno vojno, str. 10
- Slika 2: Moč medijev, str. 12
- Slika 3: Uničen oklepni transporter JLA, str. 15
- Slika 4: Spopad v Krakovskem gozdu, str. 19
- Slika 5: Blokirana oklepna kolona v Trzinu, str. 25
- Slika 6: Zavarovanje začelja tankovske kolone pred oviro pri Pesnici, str. 30

Preglednica 1: Enote JLA, ki so v slovenski osamosvojitveni vojni sodelovale v akcijah zunaj vojašnic, str. 9

SEZNAM UPORABLJENIH KRATIC

BOV	bojno oklepno vozilo
BR VL	brigada vojaškega letalstva
BVP	bataljon vojaške policije
BVP	bojno vozilo pehote
GŠ	generalštab
GŠ JLA	generalštab Jugoslovanske ljudske armade
JLA	Jugoslovanska ljudska armada
LARP PZO	lahki artilerijsko-raketni polk protizračne obrambe
LET-HELI	letalsko-helikopterski
MBR	mehanizirana brigada
MORiS	(Specialna brigada) Ministrstva za obrambo Republike Slovenije
MOTBR	motorizirana brigada
MSNZ	Maneverska struktura narodne zaščite
MTS	materialno-tehnična sredstva
NATO	North Atlantic Treaty Organization (Organizacija severnoatlantskega sporazuma)
Obm ŠTO	območni štab Teritorialne obrambe
OKB	oklepni bataljon
OKBR	oklepna brigada
OS	oborožene sile
PEM	Posebna enota milice
PLB	planinski bataljon
PLBR	planinska brigada
PLO	protiletalska obramba
POKD	protioklepni divizion
PŠTO	pokrajinski štab Teritorialne obrambe
RS	Republika Slovenija
RSLO	Republiški sekretariat za ljudsko obrambo
RSNZ	Republiški sekretariat za notranje zadeve
RŠTO	Republiški štab Teritorialne obrambe
SEM	Specialna enota milice
SFRJ	Socialistična federativna republika Jugoslavija
TO	Teritorialna obramba
VIS	Varnostnoinformativna služba
VL JLA	vojaško letalstvo jugoslovanske ljudske armade
VM	vojaška mornarica
VO	vojaško območje
VO RSLO	Varnostni organi republiškega sekretariata za ljudsko obrambo
VP	vojaška policija
VS JLA	varnostna služba jugoslovanske ljudske armade
ZDA	Združene države Amerike
ZIS	Zvezni izvršni svet
ZKJ	Zveza komunistov Jugoslavije
ZO	zračna obramba
ZRN	Zvezna republika Nemčija

ZS   Zvezna skupščina
ZSLO   Zvezni sekretariat za ljudsko obrambo
ZSNZ   Zvezni sekretariat za notranje zadeve

IZJAVA O AVTORSTVU

Podpisani des. Blaž Beniger, rojen 6.6.1978 v Ljubljani, kandidat 17. generacije Šole za častnike, izjavljam, da sem nalogo izdelal sam s pomočjo mentorice.

Ljubljana, 1. september 2007

des. Blaž Beniger